

Nr 101.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till intagningsnämnder vid vissa allmänna läroverk m. fl. läroanstalter; given Stockholms slott den 24 februari 1939.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts,
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Arthur Engberg.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 24 februari 1939.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, ENGBERG, SKÖLD, QUENSEL, FORSLUND, ERIKSSON.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, statsrådet Engberg anför här-
efter:

Under punkten 125 i 1939 års åttonde huvudtitel har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avbidan på den proposition i ämnet, som kunde varda riksdagen förelagd, till Allmänna läroverken: Intagningsnämnder för budgetåret 1939/40 beräkna ett anslag av 10,000 kronor.

Jag anhåller att nu ånyo få anmäla detta ärende.

Bihang till riksdagens protokoll 1939. 1 saml. Nr 101.

Sedan 1927 års riksdag fattat beslut angående omorganisation av det högre skolväsendet, utfärdade Kungl. Maj:t den 24 september 1928 stadga för rikets allmänna läroverk (nr 412), däri intogos förändrade bestämmelser angående ordningen för inträdesprövningar till den femåriga och den fyraåriga realskolans första klass och till lyceets första krets. Dylika bestämmelser av i huvudsak samma innebörd återfinnas i den förnyade läroverksstadga, som utfärdats den 17 mars 1933 (nr 109). Dessa bestämmelser, som upptagas i § 29 av sistnämnda stadga, innehålla i korthet, att inträdessökande till första klassen av femårig realskola, som med vitsord om minst godkända insikter i ämnena kristendomskunskap, modersmålet, räkning och geometri, geografi, naturkunnighet samt historia genomgått lägst fjärde klassen av folkskola, anordnad enligt någon av denna skolas A- eller B-former, skall, för intagning i sagda klass av realskolan, i modersmålet och räkning undergå prövning, vilken skall avse det kunskapsmått, som folkskolans fjärde klass har att bibringa, att inträdessökande till första klassen av fyraårig realskola eller första klassen av lyceum, som med vitsord om minst godkända insikter i samtliga här ovan angivna ämnen genomgått sjätte klassen av sex- eller sjuårig folkskola, anordnad enligt A- eller B-formen, skall, för intagning i sagda årsklass av realskolan eller lyceet, i modersmålet och räkning undergå prövning, vilken skall avse det kunskapsmått, som dylik skolform har att bibringa, att andra inträdessökande än de nu omförmälda skola undergå prövning i samtliga ovan angivna ämnen med undantag av geometri, samt att inträdesprövning anställas av lärarna i den ordning, rektor bestämmer. Vidare föreskrives, att prövningen skall omfatta dels skriftliga prov, dels på lämpligt sätt anordnade förhör och samtal med de inträdessökande i syfte att utrona dessas förståndsutveckling och läggning. Samverkan mellan läroverkets lärare och lärarna vid de läroanstalter, i vilka de inträdessökande senast åtnjutit undervisning, skall enligt stadgan anordnas i huvudsaklig överensstämmelse med av skolöverstyrelsen givna anvisningar och under iakttagande i övrigt av de föreskrifter, som överstyrelsen äger utfärda, samt på sätt rektor i varje särskilt fall bestämmer.

Genom beslut den 12 februari 1937 anbefalldes Kungl. Maj:t skolöverstyrelsen att till Kungl. Maj:t inkomma med en redogörelse för de erfarenheter, som kunde hava blivit gjorda vid de allmänna läroverken och med dem jämförliga läroanstalter dels angående möjligheten att med tillämpning av nu gällande föreskrifter bedöma de inträdessökandes förutsättningar för studier vid ifrågavarande läroanstalter och därigenom ernå ett i möjligaste mån rättvist och lämpligt urval bland sökande, dels beträffande verkningarna av den olikhet i fråga om inträdesprovns omfattning, som nu är stadgad för inträdessökande från folkskola och från annan undervisning, dels ock om ovan berörda bestämmelsers återverkan på arbetsförhållandena i folkskolan ävensom att i anslutning härtill avgiva det yttran-

de i dessa frågor, till vilket överstyrelsen kunde finna anledning. Sedermera återkallade Kungl. Maj:t genom beslut den 30 juni 1937 det överstyrelsen givna åläggandet att avgiva eget yttrande i nämnda frågor samt bemyndigade chefen för ecklesiastikdepartementet att tillkalla högst två sakkunniga för att — med ledning av det material beträffande här ifrågavarande spörsmål, som kunde komma att förebringas av överstyrelsen eller som eljest kunde stå till de sakkunnigas förfogande, samt under beaktande av innehållet i Kungl. Maj:ts förenämnda beslut den 12 februari 1937 — inom departementet biträda med undersökning angående lämpligheten av förutberörda bestämmelser samt avgiva det yttrande och de förslag i ämnet, till vilka de sakkunniga kunde finna anledning.

Sedan jag på grund härav den 30 juli 1937 såsom sakkunnig för nämnda ändamål tillkallat lektorn vid folkskoleseminariet i Kalmar F. J. M. Wigforss, har Wigforss med skrivelse den 30 september 1938 överlämnat betänkande med utredning och förslag angående intagning av elever i första klassen av de allmänna läroverken och med dem jämförliga läroanstalter (statens offentliga utredningar 1938: 29).

I ärendet hava yttranden avgivits av läroverksläraernas riksförbund, centralstyrelsen för Sveriges allmänna folkskolläraryörening och styrelsen för Sveriges folkskolläraryörebund samt den 31 december 1938 av statskontoret. Vidare har skolöverstyrelsen, som jämväl hört läroverkskollegierna vid rikets samtliga allmänna läroverk, samtliga statens folkskolinspektörer, Stockholms stads folkskoleledning och folkskolestyrelserna i vissa städer, avgivit ett den 12 januari 1939 dagtecknat utlåtande, som den 30 januari 1939 inkommit till ecklesiastikdepartementet.

Jag tillåter mig att härefter först redogöra för den sakkunniges utredning och förslag.

1. Den sakkunniges utredning och förslag.

Inledningsvis har den sakkunnige lämnat en redogörelse för bestämmelserna om intagning av lärjungar i läroverken enligt äldre läroverksstadgor och för de förslag, som vid skilda tidpunkter framlagts i ämnet.

Under hänvisning i övrigt till sid. 9—21 i sakkunnigbetänkandet må här endast erinras om att frågan var föremål för uppmärksamhet i samband med 1927 års skolreform. 1918 års skolkommission hade förordat inträdesprövning liksom tidigare varit fallet, dock kompletterad med en delvis genom ordnat samarbete mellan den avlämnande och den mottagande skolan åvägabragd noggrann prövning av den inträdessökandes studieförutsättningar. 1924 års skolsakkunniga uttalade sig för en inträdesprövning, som för inträdessökande med godkända betyg från folkskola skulle omfatta ämnena modersmålet, räkning, geografi och hembygdskun-

skap, respektive naturkunnighet men för övriga sökande alla folkskolans läroämnena. Skolsakkunniga tillmätte skolkommissionens förslag om samverkan mellan folkskolans och läroverkets lärare mycket stor betydelse och diskuterade i samband därmed frågan om särskilda organ, intagningsnämnder, för inträdesprövningarnas ordnande under samverkan mellan den högre skolans och grundskolans lärare. I den av Kungl. Maj:t till 1927 års riksdag avlämnade *propositionen* angående omorganisationen av det högre skolväsendet anförde dåvarande chefen för ecklesiastikdepartementet, att han för sin del helst sett, att det varit möjligt att låta realskolan utan inträdesprövning stå öppen för alla lärjungar, som genom betyg från folkskola styrkt sig besitta det kunskapsmått, på vilket realskolan skulle bygga. Emellertid hade han behjärtat de svårigheter av praktisk art, som skulle inställa sig vid en sådan ordning, särskilt under de förhållanden, då antalet inträdessökande vore större än det tillgängliga utrymmet, varför en inträdesprövning under dåvarande betingelser icke torde kunna undgås. Dock måste det stå såsom ett viktigt önskemål, att prövningarna erhöles sådana former, att de dels bleve möjligast rättvisande, dels icke bleve onödigt betungande för de inträdessökande, dels icke komme att utöva ett ogynnsamt inflytande på grundskolans arbete. Dessutom torde stor vikt böra fästas vid att en ordnad samverkan mellan folkskolans och läroverkets lärare komme till stånd, i huvudsaklig anslutning till de grundsatser, som skolkommissionen uttalat. Departementschefen tillstyrkte, att inträdesprov för de från folkskolan godkända eleverna anordnades i modersmålet och räkning, för andra sökande i alla ämnen. *Riksdagen*, som förklarade sig icke kunna ansluta sig till principen, att realskolan borde utan inträdesprövning stå öppen för alla lärjungar, vilka enbart genom betyg från anknytningsklass i någon av folkskolans huvudformer styrkt sig besitta det kunskapsmått, som vore stadgat för inträde i realskolan, biträdde på denna punkt departementschefens förslag. Beträffande sättet för sådan prövnings anställande — däri inbegripet frågan om samverkan mellan den mottagande och avlämnande skolans lärare — funne riksdagen ingen anledning till erinran mot vad departementschefen i sådant hänseende anført. Detsamma gällde vad av honom anført i fråga om annan inträdessökande.

Beträffande frågan om urvalsproblemet och möjligheterna att med hjälp av nu gällande bestämmelser bedöma de inträdessökandes förutsättningar för studier och därigenom erhålla ett rättvist och lämpligt urval bland de inträdessökande har den sakkunnige efter en omfattande undersökning (sid. 22—42 i betänkandet) uttalat följande slutomdöme:

Det tillgängliga materialet för bedömning av inträdesprövningen vore visserligen bristfälligt, bland annat därför, att de resultat, som erhållits

på skilda orter, vore svåra att jämföra, då tillvägagångssättet för undersökningarna vore växlande, men å andra sidan hade de många av varandra oberoende undersökningarna sitt särskilda värde och gäve ett visst skydd mot felbedömning genom metodisk ensidighet.

Hur man bedömde ett intagningsförfarandes lämplighet, hörde samman med det urval, man eftersträvade. Ansåge man, att endast verkligt studiebegåvade borde släppas in, ställde sig problemet annorlunda, än om man ansåge, att var och en som kunde draga nytta av den undervisning, som meddelades i skolan, kunde vara berättigad att vinna inträde. Man skulle kunna tänka sig, att kravet ställdes så högt, att endast de, som ägde förmåga att genomgå skolan på den beräknade normaltiden, betraktades som lämpliga för intagning. Att de, som nått fram till skolans examensmål på något längre tid än den normala, ej intagits ändamålslost vore ju dock tydligt. Men även en del av dem, som måst avgå före examen, kunde hava dragit så mycken nytta av studierna i realskolan, att deras intagande varit berättigat. För att ej hindra deras intagande torde kraven på godkännande i det hela böra hållas ganska låga.

Realskolans ställning i vårt samhälle och det bildningsmål, som i denna skola eftersträvades, gjorde denna ståndpunkt till den rimligaste. Men naturligtvis måste kraven hållas uppe så mycket, att de intagna hade de intellektuellt nödvändiga förutsättningarna för att med hjälp av den undervisning, som bjödes i skolan, kunna förkovra sitt vetande åtminstone lika mycket, som om de gått kvar i folkskolan. Om intagningen ledde till att de efter några år måste lämna skolan med ett ur både allmänbildnings- och intellektuell utvecklingssynpunkt sämre resultat, än som skulle uppnåtts, om de gått kvar i folkskolan, hade tydligen deras intagande varit olämpligt. Även om det vore svårt att i praktiken veta vad detta innebure ifråga om fordringarna för tillträde till skolan, torde det dock ge viss ledning. Av intagningsförfarandet ville man fordra, att det skulle kunna avgöra, om detta minimum av studieduglighet förelåge, samt att det på ett gott sätt kunde gradera de sökande.

Utan en god korrelation mellan placeringen vid provningen och den som senare i läroverket uppnåddes, kunde man ej hysa något förtroende till gallringen vid inträdesprovningen, vare sig gallringen skedde genom kuggning eller på grund av platsbrist.

Av de undersökningar, som gjorts, finge man ett bestämt intryck av hur vanskligt det vore att på grund av betygen i det nuvarande inträdesprovet riktigt bedöma de sökandes förutsättningar för studier i läroverket.

Frågan, om inträdesprovningen gäve tillfredsställande möjlighet att bedöma de sökandes förutsättningar för studier och därigenom åstadkomme ett lämpligt urval bland de sökande, syntes ej kunna besvaras annat än nekande.

Verkställda undersökningar beträffande det nuvarande intagningsförfarandets återverkningar på folkskolan hava givit vid handen, att det nuvarande intagningsförfarandet haft både gynnsam och ogynnsam inverkan på folkskolan. Härom har den sakkunnige anfört bland annat:

I fråga om folkskolans allmänt fostrande uppgift, i vad det gällde det centrala i den moraliska fostran, hade inga goda verkningar av inträdes-

provet kunnat konstateras, medan åtskilliga skadliga kommit till synes. Klassens enhet bleve sönderbruten, och en social klyvning uppkomme mellan dem, som skulle förberedas för det stora provet, och de övriga. Inträdesprövningen motarbetade alltså på detta sätt enhetsskolans idé.

Om *undervisningens mål i folkskolan* med hänsyn till kursens beskaffenhet påverkades mera i gynnsam eller ogynnsam riktning vore meningarna delade. Det hade emellertid framhållits, att förhållningarna med ringa erfarenhet om folkskolan tämligen fritt kunde bestämma över fordringarna för godkännande till läroverket och därigenom indirekt över folkskolans kurser, att fordringarna ofta stämde dåligt överens med folkskolans kurser, att de prov, som gäves på skilda håll, företedde mycket skiftande uppfattning om kurserna samt hade fordringar för godkännande av mycket olika svårighetsgrad, att genom proven rättstavningsövningar och ett för folkskolans centrala uppgift ofruktbart grammatikplugg alltför mycket komme i förgrunden, medan andra mera allmänbildande moment i modersmålet försumrades, att i räkning folkskolans kurs snedvredes genom att arbetet i folkskolan inriktades mot verklighetsfrämmande »teoretiska» uppgifter, som förekomme i inträdesproven, såsom komplicerade »teknade» räkneuppgifter och allmänna bråk, till förfång för strävandena att inrikta folkskolans räkneundervisning mot för det praktiska livet mera betydelsefulla uppgifter, och slutligen, att det dock ej blott vore modersmålet och räkning, som inginge i folkskolans kurs, utan även andra allmänbildande ämnen, för vilka intresset genom inträdesprovet bleve förminskat.

När det gällde innehållet i folkskolans kurs, måste inträdesprovet, i den mån dess inverkan gjorde sig gällande, alltså anses vara till skada.

Det syntes vara en allmän åsikt, att inträdesprovet till läroverken i många fall inverkat på *undervisningsresultatet i räkning och rättstavning i folkskolan* samt att denna inverkan varit gynnsam. Emellertid funnes mycket liten kunskap om arbetsresultatet i folkskolan från olika tider av sådan beskaffenhet, att objektiva jämförelser skulle kunna göras. De framsteg i räkning och rättstavning, som genom inträdesprovet väl dock sannolikt skett, torde framför allt hava samband med att arbetsivern och arbetsbördan hos de barn, som förbereddes för provet, hade ökats. Troligt vore också, att inträdesprovet i räkning på en punkt åstadkommit en betydelsefull förbättring av undervisningsmetoden i folkskolan, på så sätt nämligen att lärarnas intresse för provräkningar ökats.

Den inriktning, som inträdesprovet gäve till förmån för modersmålet och räkning, vore naturligtvis förbunden med risk, att de *andra ämnena* försumrades. Det hade även påpekats, att de goda verkningarna för modersmålet del ingalunda hänförde sig till hela ämnet utan vore begränsade till rättstavningen och språkläran, medan uppsatsskrivning och litteraturläsning vore utsatta för risk att försummas. I fråga om räkningen gällde de goda verkningarna framför allt den mekaniska räkningen. Provräkningarna verkade visserligen allmänt upptryckande på undervisningen i ämnet, men alltför mycket tid och kraft komme genom provet att ägnas åt ur folkskolans synpunkt perifera ting.

Den viktigaste grunden till de gynnsamma verkningar, man funnit hos inträdesprövningen, vore dess inflytande som stimulerande faktor på arbetet i folkskolan. Men *arbetsivern* funnes naturligtvis väsentligen hos den grupp, som berördes av provet. På åtskilliga håll hade man

också lagt märke till en motsatt effekt hos den andra gruppen, den som inte direkt berördes av proven. Kanske också att de många positivt gynnsamma svaren till någon del kunde bero på att vederbörande lärare vore så inställd på arbetet i den grupp, över vars utsikter han med så mycken spänning reflekterade, att situationen i den andra gruppen mindre tvingade sig på hans uppmärksamhet. Men även i den förra gruppen bleve förhållandena ingalunda alltid så ideala i fråga om arbetsivern. Trycket från den förestående prövningen kunde bliva så starkt, att spänningen lede till jäkt och ängslan. Arbetsatmosfären bleve då ogynnsam och arbetsbördan ändå tyngre. I mycket stor omfattning påtalades denna ofördelaktiga verkan av provet.

Om det hade gällt att ta ståndpunkt till hur inträdesprovet verkade inte på barnens »arbetsiver» utan på deras »inställning till sitt arbete» i det hela, hade verkningarna väl fått föras till kategorien »ogynnsamma».

Att inträdesprövningen utövade ett betydande tryck på arbetet i folkskolan och ofta på ett skadligt sätt ökade *arbetsbördan* i skolan både för barn och lärare vore en erfarenhet, som komme till uttryck på många håll. Fordringarna för godkännande i inträdesprovet läge ofta över motsvarande fordringar i folkskolan. Den genom platsbristen vid läroverken uppkommande skarpa konkurrensen ökade i hög grad arbetsbördan. Osäkerheten om vad vederbörande prövningsförrättare hade för fordringar verkade i samma riktning. För svaga eller nervöst lagda barn kunde arbetsbördans ökning bliva till allvarlig skada. Flera fall av överansträngning relaterades. Även för de barn, som ej toge någon skada av den ökade arbetsbördan, kunde det väl ifrågasättas, om det genom inträdesprövningen framtvingna extra sysslandet med arbetsuppgifter av hithörande slag vore lämpligt. Många ansåge, att den tid, skolarbetet toge i anspråk, även utan denna extra belastning redan vore i överkant med hänsyn till vad som vore bra för barnen. Någon god grund för studievillighet i läroverket lades säkerligen ej genom intensifieringen av arbetet med barnen i dessa åldrar. Att urvalet vid intagningen till läroverket dessutom försämrades genom det intensiva extraläsandet hade även visats.

Från överlärarhåll hade framhållits, att inträdesprövningen vid klassundervisning i folkskolan, vilken form av undervisning väl många ej ville släppa, ledde till, att undervisningsarbetet inriktades på ett sätt, som ej blott vore till nackdel för de svagaste, utan rent av för det största antalet i klassen. Som en god verkan av provet hade betraktats, att den stela klassundervisningen finge maka åt sig och ersättas med gruppundervisning. Det skulle alltså vara ett steg i rätt riktning hän mot målet: att giva varje lärjunge just den undervisning, som lämpade sig för hans intellektuella krafter. Den *gruppindelning*, som uppkomme under inflytande av inträdesprovet, vore emellertid tydligen ej av det rätta slaget, då uppdelningen ej skett med hänsyn till lärjungarnas intellektuella krafter. Det vore visserligen ofta så, att det vore de bästa i en klass, som vunne inträde i läroverket, fast undantagen ej vore få, men bland dem, som sökte inträde, funnes ej sällan lärjungar, som hörde till klassens svagare. En gruppindelning av detta slag vore alltså ej rätta sättet att förverkliga idén om undervisningens anpassning efter lärjungarnas mottaglighet. Att klassundervisningen även lätt förrycktes vore klart. Läraren frestades att lägga den på ett plan, som i det hela passade för den grupp, för vilken läraren vore mest ängs-

lig, alltså den som skulle bestå det stora provet, men mindre väl passade för övriga elever i klassen, särskilt de svagare. Även under de lektioner eller delar av lektioner, då individuell undervisning bedreves, bleve det ej alltid de, som behövde mest hjälp, som toge lärarens mesta tid i anspråk, utan risk förelåge, att de, som skulle upp i provet, mera påkallade lärarens hjälp än vad de övriga gjorde. Att detta förhållande vore särskilt ogynnsamt för svaga elever, som icke skulle deltaga i provningen, påtalades från flera håll.

Skulle bland de inträdessökande vara några svaga, kunde det å andra sidan hända, att de toge en alldeles oproportionerligt stor del av lärarens tid och krafter i anspråk.

Beträffande inträdesprovets inverkan på *trivseln med skolarbetet* för barnen torde denna få anses vara ogynnsam, medan för lärarnas del i de flesta fall någon inverkan icke förmärkts i detta hänseende. I de fall åter, där en inverkan varit märkbar, hade denna i övervägande antalet fall varit av ogynnsam art.

Anledningarna till otrevnad vore av många slag. Barnens föräldrar hade ofta oresonliga anspråk på läraren och betraktade folkskolan som en preparandskola till läroverket samt bedömde läraren efter hur många barn, han lyckats »läsa in». Vidare medförde provet ofta tvång till ointressant arbete, som annars ej behövts. Den misstro mot folkskolans arbete, åt vilken inträdesprovningen gäve uttryck, rivaliteten mellan lärarna och alla »jämförelserna» av resultaten i inträdesprovet, tvång att syssla med ting, som låge över barnens nivå, ingen ro till fördjupning, oro över att vissa barn försummades o. s. v., allt bidroge till att provet verkade deprimerande.

Anledningar till ökad trevnad vore elevernas arbetsiver, det egna energi-uppbådet, påtagligt resultat av arbetet, gemensam glädje med de barn, som lyckats komma in etc.

På ett sätt hade inträdesprovningen alldeles givet ökat *föräldrarnas intresse* för skolan och dess arbete men knappast på ett lyckligt sätt. För föräldrarna till barn, som sökte in i läroverket, hade lärarens verksamhet, som nyss nämnts, i allt väsentligt bedömts av hans förmåga att »läsa in» barnen i läroverket. Folkskolan hade nedsjunkit till en preparandskola till läroverket. Föräldrarnas intresse hade i ändå högre grad än lärarnas koncentrerats på »huvudämnen». Hur barnen i övrigt skött sina uppgifter i skolan hade varit av underordnat intresse. Och då betygen i inträdesprovningen ändå ansetts vara de avgörande, hade respekten för folkskolans betyg ej varit överdrivet stark.

Föräldrarna ansåge vidare, att folkskolan ej på ett tillfredsställande sätt kunde fullgöra sin uppgift som preparandskola till läroverken. Därom vittnade de talrika preparandkurser, som barnen finge genomgå. Åtminstone halva antalet av de inträdessökande från folkskolan torde hava fått extra undervisning av ena eller andra slaget utanför arbetet i folkskolan som förberedelse till inträdesprovningen.

Inträdesprovningarna bleve på det sättet också till en ekonomisk börda för barnens föräldrar. Om inträdesprovet borttoges, skulle säkerligen på de flesta platser nu existerande preparandkurser försvinna.

I viss utsträckning torde inträdesprovningarna jämväl hava inverkat hämmande på lärarnas lust att pröva nya vägar vid undervisningen i folk-

skolan och därigenom utgjort ett extra hinder för nydaning på undervisningsväsendets område.

Vid frågan om värdet av den mera omfattande prövningen av vissa kategorier inträdessökande har den sakkunnige närmare uppehållit sig. Under erinran att inträdessökande, som ej genomgått fjärde, respektive sjätte klassen i folkskolan, anordnad enligt A- eller B-formen, måste för att kunna intagas i realskolans första klass undergå prövning i alla folkskolans ämnen, har den sakkunnige framhållit, att uttalanden gjorts både för och emot ändring av denna olikhet i prövningsförfarandet för olika slag av inträdessökande.

Motiven för bibehållande av den mera omfattande prövningen för dessa inträdessökande kunde sammanfattas så, att någon olägenhet av denna prövning ej förmärkts, att kontroll av kunskaperna vore nödvändig även i andra ämnen än modersmålet och räkning samt att de sökande i en sådan prövning hade större möjlighet att visa vad de kunde.

Motiven för kraven på ändring kunde sammanfattas så:

att prov i alla ämnena vore onödiga, då urvalet bland de sökande likväl skedde endast eller i all huvudsak med ledning av proven i modersmålet och räkning,

att prov i alla ämnen utsatte dessa sökande för en särskild risk för överansträngning under förberedelsen till prövningen,

att själva prövningen bleve väl ansträngande, då den skulle förrättas på helt kort tid,

att dessa sökande bleve handikappade, då de ej som de andra fått tillfälle att koncentrera sig på huvudämnena,

att bristande detaljkunskaper i de ämnen, det gällde, ej betydde så mycket för möjligheten att framgångsrikt följa undervisningen i realskolan,

att den kontroll, som likväl måste anses vara nödvändig, borde för åtskilliga av dessa sökande kunna åstadkommas utan en särskild inträdesprövning i alla ämnen.

Dessa sista argument vore av den betydelse, att en noggrann granskning borde ske, om ett lättande av prövningen kunde ske för de kategorier sökande, varom här vore fråga.

Orsakerna till att inträdesprövningen ej fungerar tillfredsställande hava befunnits vara flera. En prövning bleve lätt missvisande, framhåller den sakkunnige. Det vore en överskådlig mängd omständigheter, som påverkade prestationsförmågan och som sammanfattades i uttrycket »tillfälligheter». Att de prov, som gaves i inträdesprövningen, härvidlag skulle hava någon undantagsställning, funnes naturligtvis ingen anledning antaga. Av de omständigheter, som påverkade inträdesprövningen, vore det emellertid möjligt att urskilja åtskilliga med ganska tydlig verkan, och särskilt i fråga om dem gällde det att undersöka, om de kunde avlägsnas.

En mycket vanlig orsak till felslagningen vore »nervositet» hos tentanden. Mer eller mindre allvarlig sjuklighet vid prövningstillfället kunde ju också föreligga och nedsätta prestationsförmågan. Endast i yttersta nödfall avstode de sökande från prövningen och därmed från möjligheten att

vinna inträde. Och de fall, då sökande av sådan anledning måste avstå från provning, belyste skarpt det otillfredsställande i en till kort tid begränsad provningsprocedur som villkor för intagning.

Verkningarna av den ovana miljön vore ej enbart av »nervös» art; det kunde vara fråga om mycket påtagliga svårigheter för tentanden, vilket belystes av ett uttalande från högre allmänna läroverket i Visby:

»En del barn från gotländska landsbygden med dess egendomliga dialekt förstå kanske ej alltid fullkomligt, vad den examinerande läraren säger, även om denne talar alldeles korrekt.»

En annan källa till felbedömning av den inträdessökande låge i den omotsvarighet, som lätt kunde uppkomma mellan de kursmoment, den sökande genomgått, och de, som förekomme vid provningen. Vidare vore proven ej sällan bristfälliga på så sätt, att de ej kunde ge upplysning om tentandens intellektuella kraftresurser. Proven vore i allt för hög grad rena »kunskapsprov», av ofta mycket speciell karaktär (prov på färdighet i rättstavning och mekanisk räkning).

Den orsak till felbedömning, som kanske mest hänvisades till, vore, att vissa sökande särskilt trimmats för provet, med resultat, att de kunskaper och färdigheter, som uppvisades vid provningen, bleve osäkra mått på studiekapaciteten. Att ur de förvärvade kunskaperna draga någon slutsats om studieförutsättningarna bleve under sådana omständigheter ej lätt. De särskilda preparandkurser, som på många håll vore anordnade för inträdessökande till läroverken, betraktades därför allmänt av rektorerna med oblida ögon. Det påpekades, att på så sätt elever, som ej alls passade för studiearbetet i skolan, likväl nådde fram till att bliva godkända vid provningen. Vid konkurrens, då platsbrist rådde, finge de särskilt tränade för höga betyg i förhållande till sina studieanlag och utträngde därigenom bättre begåvade.

Även om någon särskild preparering för provet ej förekommit, vore det ej sagt, att de inträdessökande vid provningen vore så alldeles »jämförbara». Det vore dock stor skillnad att komma ifrån en A-skola i staden eller från en B²-skola på landsbygden. Risken, att den förre vid provningen bleve överskattad och den senare underskattad, vore kanske ej så liten. Samma bleve förhållandet för elever, som fått sin undervisning av lärare med mycket olika pedagogisk skicklighet.

Svårigheten att från de sökandes kunskaper nå fram till deras intellektuella begåvning vore tydligen betydande, men ändå svårare för att ej säga omöjligt vore det att vid en kort inträdesprovning vinna kunskap om de många andra personliga egenskaper, som vore av betydelse för framgång i studiearbetet.

I fråga om den intellektuella begåvningen hade man dessutom att räkna med den betydelse, som viss slags specialbegåvning kunde hava för studiearbetet i läroverken.

Ifråga om orsakerna till felbedömningar vid inträdesprovningen borde vidare erinras om en felkälla, som väl alltid måste finnas, nämligen djupgående ändringar av personlighetens struktur, ändringar, som ansåges ej så sällan visa sig i samband med puberteten.

Sådana djupgående förändringar av personligheten funnes ju ingen möjlighet att förutberäkna, men det funnes andra utvecklingsförlopp, vilka sannolikt spelade en större roll vid felbedömningarna i provet och som ej helt undandrog sig vår förmåga av förutberäkning. Även om vid in-

trädesprövningen de sökandes kunskaper och intellektuella förmåga bedömdes alldeles riktigt, kunde slutsatserna därur om studieförutsättningarna bliva missvisande, om hänsyn ej toges till åldern hos de prövade. Ju yngre en sökande vore, desto större ökning av hans intellektuella kapacitet kunde ju förväntas. Om en 11-åring och en 12-åring visade prov på lika stora kunskaper och lika gott omdöme, bleve de jämställda i provningsbetygen, men den yngre borde under normala förhållanden, allt efter som åren ginge, komma före i utvecklingen och hade utsikter att nå upp till en högre intelligensnivå än den äldre. Om man ville taga in i läroverket de för studier bäst lämpade, borde alltså den yngre i sådant fall hava företräde framför den äldre. Så vitt av de föreliggande utlåtandena kunnat bedömas, hade sådan hänsyn till de sökandes ålder icke tagits vid intagningen till läroverken.

Till slut finge, när det gällde diskussionen av orsakerna till att inträdesprövningarna ej fungerade tillfredsställande, framhållas, att prövningen ej blott borde bestå i en bedömning av de sökande med ledning av de prov, som vid prövningstillfället förelades dem, utan i en mera allsidig bedömning med hänsyn tagen även till vitsorden om de sökande från de lärare, som förut haft hand om deras undervisning. Enligt mångas mening, särskilt från folkskolehåll, vore en viktig bidragande orsak till inträdesprövningens felslagning att söka i att värdet av proven överskattades, medan de sökandes föregående vitsord ej finge utöva tillräckligt stort inflytande på frågan om godkännande och rangplacering av de sökande.

De olika felkällor, vilka sålunda föreligga, hava givit upphov till en rad förslag i avsikt att i ena eller andra avseendet förbättra intagningens förfarandet. Den sakkunnige har beträffande de olika förslagen anfört bland annat.

1. *Om utökande av antalet skriftliga prov och av tiden för prövningen.* I allmänhet gäves endast ett skriftligt prov i de ämnesgrenar, vari skriftlig prövning förekomme. Det hade framhållits, att fallen av tillfälligt oförtjänt misslyckande skulle minskas, om de sökande ej bedömdes på grundval av ett enda rättstavnings- och räkneprov. Två sådana skriftliga prov, givna på olika dagar, skulle ge en säkrare grund för bedömningen av rättstavnings- och räknefärdigheten. Förslagen i denna riktning vore emellertid fåtaliga, och något större förtroende för anordningen gäve uttalandena ej intryck av.

Att draga ut prövningstiden innebure också vissa nackdelar. Proven bleve ändå mer betungande icke blott för läroverket utan även för barnen, och det vore ovisst, om resultatet då bleve bättre. Idén förde över till förslaget, att alla de sökande borde mottagas vid läroverket och avvisas först efter en längre provotid. Även fränsett de organisatoriska svårigheterna både för läroverk och folkskola av en sådan provotid vid läsårets början, kunde det nog ifrågasättas, om ett sådant »långprov» vore så effektivt.

2. *Om provens utförande helt eller delvis i folkskolan.* För de skriftliga provens utförande i folkskolan hade många röster höjts. Ett annat förslag, som vunnit tillslutning från många håll, hade gått ut på att de skriftliga proven skulle utställas av vederbörande lokala läroverk eller av skolöverstyrelsen gemensamt för hela landet att äga rum i folkskolan, att proven skulle orättade insändas till det läroverk, där eleven sökt inträde, för att

rättas och bedömas av dess lärare samt att, sedan — vid terminens slut eller hellre samtidigt med de skriftliga proven — betyg över elevens kunskaper i samtliga ämnen i folkskolan i hans klass jämte omdöme om hans lämplighet för fortsatta studier insänts, frågan om intagning skulle avgöras av vederbörande rektor och de lärare, som rättat och bedömt de skriftliga proven.

Ett mindre radikalt ändringsförslag vore, att de skriftliga proven på nämnt sätt utfördes i folkskolan men prövningen i övrigt (den muntliga) bibehölls och förlades till läroverket.

Förslag till att överflytta hela bedömningen av de sökande till folkskolans lärare hade också framlagts. Om gemensamma skriftliga inträdesprov användes, borde reglerna för rättande och bedömande kunna preciseras, så att de enskilda lärarna i folkskolan kunde utföra bedömningen utan att enhetligheten behövde bli lidande därpå. Tanken på ett särskilt muntligt prov, utfört i folkskolan, hade också framförts.

Från förslag av denna typ vore steget ej så långt till ett accepterande av folkskolans betygssättning som grundval för intagningen, under förutsättning att utvägar kunde finnas att kontrollera, att goda prövningsmetoder användes i folkskolorna och att betygssättningen skedde efter i huvudsak gemensamma grunder.

3. *Om åstadkommande av efter folkskolans kurser bättre anpassade skriftliga prov.* Med hänsyn till de olägenheter, som bestode i att de skriftliga provens innehåll dåligt stämde med folkskolans kurser, hade från åtskilliga håll föreslagits, att proven skulle utarbetas eller fastställas av någon kontrollerande instans. Det vanligaste förslaget vore, att skolöverstyrelsen skulle fastställa proven. Dessa skulle då vara gemensamma för hela landet. Med hänsyn till de rätt olika förhållanden, som rådde mellan olika delar av vårt land, i vad det gällde folkskolan, hade framkastats förslag om att folkskolinspektörerna borde fastställa proven för de läroverksorter, som låge inom respektive inspektörsdistrikt.

En anpassning efter ortens förhållanden genom samarbete mellan folkskolans och läroverkets lärare vore ju också en näraliggande tanke. På flera håll, särskilt i storstäderna, uppgjordes proven på detta sätt. Förfarings sättet hade bort kunna stadageenligt införas. I ett cirkulär av den 1 maj 1929 hade skolöverstyrelsen givit anvisning i sådan riktning. De av överstyrelsen utfärdade metodiska anvisningarna hade måhända kunnat göras än mer detaljerade i fråga om provens beskaffenhet, och genom en fortlöpande kontroll hade sedan mera allvarliga avvikelser mellan provens innehåll och folkskolans kurser bort kunna bringas att upphöra.

4. *Föreslagna ändringar i fråga om villkoren för godkännande.* Erfarenheten angående den roll tillfälligheterna kunde spela, när det gällde resultatet av ett enstaka prov, hade på rätt många håll givit upphov till en önskan, att bestämmelserna i fråga om villkoren för inträdessökandes godkännande måtte uppmjukas. I 1928 års läroverksstadga hade krävts, att inträdessökande skulle vara godkänd i alla prövningsämnen för att kunna intagas. I 1933 års stadga hade denna bestämmelse mildrats därhän, att underbetyg i ett ämne ej hindrade intagning, »såvida inträdessökande blivit godkänd i modersmålet». Det förslag, som nu från flera läroverksrektorer framförts, vore, att inskränkningen »såvida inträdessökande blivit godkänd i modersmålet» skulle utgå ur stadgan.

Man kunde räkna med att åtskilliga trots ett underbetyg i modersmå-

let i inträdesprovet komme att reda sig bra i läroverket. Den särställning, som modersmålet nu hade i inträdesprovet, vore så mycket mindre lämplig som betyget i hög grad, åtminstone för sökande till 1⁵, vore betyg på färdigheten i rättstavning. Att åt denna färdighet giva en så stor betydelse vore tydligen icke riktigt. Många barn, som hade svårt för detta ämne, kunde vara goda studiebegåvningar och förvärvade sig för övrigt så småningom nödig färdighet i rättstavningens konst.

5. *Om olika kursmoments »vikt» i sammanfattningsbetyget för ett ämne samt om de skriftliga provens beskaffenhet.* Att rättstavningsfärdigheten tillmättes alldeles för stor betydelse hade framhållits från flera håll och förslag framlagts, hur man ansåge, att de skilda kursmomenten skulle »väga» mot varandra vid bestämmandet av totalbetyget i ämnet.

Med hänsyn till folkskolans undervisningsplan föreläge intet hinder för att ett uppsats- eller reproduktionsprov gäves i inträdesprovet till den femåriga realskolan. Då ett sådant prov sannolikt gäve bättre upplysningar om de sökandes förutsättningar för studier än rättstavningsprovet, syntes tillräckliga skäl för dess införande föreligga.

Det vore troligt, att betyget i räkning skulle bliva en bättre mätare av studiekapaciteten, om förmågan att lösa problem finge större inflytande på betyget än färdigheten i mekanisk räkning.

6. *Om utökning av provningsämnenas antal.* Från några läroverk hade ifrågasatts, om ej ett bättre resultat av inträdesprovningen skulle kunna erhållas, om provningen finge omfatta prov i fler ämnen än modersmålet och matematik. Det vore emellertid mycket tvivelaktigt, om en utökning av provningsämnenas antal ur urvalssynpunkt skulle betyda ett framsteg; men att det skulle betyda en mycket allvarlig ökning av bördorna för alla av inträdesprovet intresserade parter, därom kunde intet tvivel råda. Om prov i alla ämnen ej vore nödvändiga med hänsyn till att kurserna i dessa ämnen ej finge försummas, borde de tydligen ej införas. På denna punkt rådde i det hela en samstämmig mening på folkskole- och läroverkskåll.

7. *Om kompletterande psykiska prov.* Tanken att ersätta eller komplettera de nuvarande kunskapsproven med psykiska prov, som skulle giva upplysning om den sökande ägde för framgångsrikt studiearbete erforderliga egenskaper i tillräckligt hög grad, hade i en del av de inkomna yttrandena varit på tal. Trots att detta problem så länge diskuterats, syntes det ännu ej hava kommit över det experimentella stadiet, och tiden syntes ännu icke vara inne för ersättande av nuvarande provningsförfarande med psykiska prov. Fråga vore också, om ej lösningen av intelligensbestämningsproblemet enklast och bäst skedde genom ett fortskridande på den väg, som såväl folkskolans som läroverkens lärare länge strävat fram på, nämligen att göra de vanliga proven i skolan sådana, att de gäve upplysning både om lärjungarnas kunskaper och intelligens.

8. *Om bättre samverkan mellan folkskola och läroverk.* Det principiellt mest betydelsefulla i skolkommisionens förslag till intagningsförfarande i realskolan hade varit, att en samverkan skulle äga rum mellan grundskolans och den högre skolans lärare. Kommissionen hade föreslagit, att denna samverkan skulle stadgemässigt fastslås som ett normalt led i inträdesprovningen, vilket ju också skett.

Omdömena angående värdet av den samverkan, som kommit till stånd,

vore skiftande. Åtskilliga folkskollärare hade ansett, att den samverkan, som kommit till stånd, varit värdefull, medan andra varit missbelättna med den, och åter andra förklarar, att någon samverkan ej alls förekommit. Ganska allmänt hade folkskolans lärare ansett, att föga eller ingen hänsyn tagits vid bestämmandet av betygen i inträdesprovet till folkskolans betyg. Fall funnes, där betygen i inträdesprovet åt elever från samma klassavdelning blivit alldeles omkastade mot dem, som läraren i klassen givit. I ett betydande antal fall hade i läroverk intagits sökande, vilka folkskolans lärare förklarar vara olämpliga för studier i en högre skola, samtidigt som många för studier lämpliga avvisats.

På läroverks håll hade man i allmänhet varit belåten med den samverkan, som förekommit, och förklarar, att den varit värdefull. Från många håll hade också förklarats, att stor hänsyn toges till betygen från folkskolan och att endast därigenom ett gott urval bland de sökande bleve möjligt. Att det ibland allvarligt bruste i hänsynstagandet framginge bland annat av de fall, där en rektor haft svårighet att få elev med goda vitsord från folkskolan intagen på grund av misslyckande i rättstavningsprovet. Att det måste brista i hänsynen till folkskolans betyg framginge även därav, att man på en del håll rent av vore osäker, om en lärare hade rättighet att vid vitsordens avgivande taga sådana hänsyn.

På några håll toges särskild hänsyn till folkskolans betyg, på så sätt att det poängtal, som angåve rangordningen mellan de godkända, uträknades genom kombination av poängerna i provnings- och folkskolebetyget. På flertalet håll syntes man anse, att tillräcklig hänsyn till folkskolebetyget redan kommit till uttryck i provningsbetyget.

Åtskilliga förslag till förbättring av samverkan mellan folkskola och läroverk hade framkommit.

Ett krav vore, att ett sammanträde mellan läroverkets och folkskolans lärare borde hållas *efter* det inträdesprovet ägt rum, och innan beslut om intagning fattades. Utbytet av sammanträffandet skulle då bli mycket värdefullare, än av sammanträdet *före* provningens verkställande. Vid sammanträdet före provningen vore de sökande blott nummer för läroverkets lärare, och de upplysningar, som folkskolans lärare gäve om barnen, intresserade föga; efter provet skulle förhållandet vara helt annorlunda, vartill komme att den provningsförrättande läraren då skulle veta, vilka upplysningar han behövde få för att kunna bedöma den sökande. De fall, som visat sig vara tveksamma, skulle då också kunna bli föremål för en mera ingående diskussion. Sannolikt skulle en hel del av de fall, som nu gäve anledning till missnöje, på tillfredsställande sätt kunna uppklaras.

I läroverksstadgan bestämdes, att samverkan skulle äga rum i huvudsaklig överensstämmelse med av skolöverstyrelsen givna anvisningar. Dessa anvisningar föreskrev: »Jämväl efter provningarnas slut före intagningen av inträdessökande liksom även vid höstterminens början, om inträdesprovningar då anordnas, bör, om rektor så finner lämpligt, samverkan äga rum. I regel torde det i sådant fall vara tillräckligt att inhämta upplysningar beträffande sådana sökande, om vilkas intagning tveksamhet råder.»

Sådana sammanträden syntes hava varit mycket sällsynta.

Det viktigaste kravet vore, att uttrycklig föreskrift utfärdades, att vid intagningen hänsyn *skulle* tagas till vitsorden från folkskolan. I stadgan funnes endast föreskriften, att samverkan mellan lärarna skulle äga rum

under iakttagande av de föreskrifter, som överstyrelsen ägde utfärda. I överstyrelsens metodiska anvisningar hette det: »Resultatet av en kortvarig prövning blir lätt missvisande. För en riktig värdering av de prövandes förutsättningar att följa arbetet i den högre skolan bli därför de avlämnande lärarnas omdöme om de sökande och de betyg, dessa erhållit av sina förra lärare av stor vägledande betydelse. Den i stadgan föreskrivna samverkan mellan de mottagande lärarna och lärarna vid de läroanstalter, i vilka de sökande senast åtnjutit undervisning, har att särskilt taga sikte på denna uppgift.»

Att hänsyn alltså *skulle* tagas till folkskolans betyg kunde väl ur detta utläsas, men formerna för hänsynstagandet vore ej närmare angivna.

Prövningsbetyget hade sannolikt i allmänhet påverkats av folkskolebetyget, men fråga vore, om så skett i tillräckligt hög grad. Redan det förhållandet, att läroverkets lärare i allmänhet ej torde haft tillgång till de sökandes vårterminsbetyg, vore ett hinder för lämpligt hänsynstagande. Även när det gällde betygssättningen vore läroverksstadgans bestämmelse, att innan beslut om intagning av lärjunge fattades, betyg från folkskolan för sista terminen skulle vara avlämnat, värt beaktande. Det vore ju troligt, att vårterminsbetyget gäve säkrare upplysning om lärjungen än höstterminsbetyget. I det hela rådde visserligen god överensstämmelse mellan betygen, men i undantagsfall kunde dock stora avvikelser finnas.

Även om den förbättring, som genom ökat hänsynstagande till folkskolebetyget skulle komma till stånd, måhända ej kunde sägas vara mycket betydande, vore den ju dock långt ifrån betydelselös, och visade, att kravet på större beaktande av folkskolebetyget vid bedömningen av de inträdesökande, vore berättigat. En allmän bestämmelse, att tillbörlig hänsyn till folkskolebetyget skulle tagas, torde ej vara tillräcklig, utan närmare anvisningar, hur prövnings- och folkskolebetygen skulle kombineras, borde givas. Detta under förutsättning, att inträdesprövningen bibehölles som normal instans vid bedömningen av de inträdessökande.

Då hänsyn till folkskolans betyg tydligen vore av väsentlig betydelse för ett gott resultat av inträdesprövningen inställde sig frågan, om hela den vidlyftiga apparaten med ett särskilt inträdesprov vore nödvändig, åtminstone när det gällde sökande från folkskolan.

Såsom av det förut anförda framgår, hava de gjorda undersökningarna i viss mån lett därtill, att det kan ifrågasättas, huruvida inträdesprövning är nödvändig för sökande från folkskolan. Under erinran att frågan här om redan tidigare varit föremål för behandling, men att en lösning i antydd riktning avvisats på grund av praktiska svårigheter, har den sakkunnige beträffande möjligheten av intagning i läroverk på grundval av folkskolans vitsord om de inträdessökande anført bland annat:

Genom den i ärendet verkställda utredningen hade viss kunskap erhållits om den nuvarande opinionen i denna fråga på folkskole- och läroverks-håll. Med hänsyn till inträdesprovets återverkningar på folkskolan skulle man hava väntat, att folkskolans lärare på frågan, om de önskat inträdesprovets bibehållande, i allmänhet svarat nej. Emellertid hade endast en mindre del eller 15 procent av de tillfrågade 1,199 lärarna, lämnat detta

svar, medan återstoden svarat ja. Orsaken härtill vore säkerligen till väsentlig del att söka däri, att man ansåge, att folkskolans betyg för närvarande ej lämpade sig som instrument för ett eventuellt behöfligt urval bland de sökande. Majoriteten av dessa lärare hade även nekande besvarat frågan, om folkskolans betyg skulle kunna läggas till grund för intagningen i läroverket, enär folkskolans betyg gäves efter alltför växlande grunder. Respekten för folkskolebetygen syntes dock vara större bland folkskolinspektörer och överlärare än bland lärarna själva, i det 30 procent av skolledarna förklarar sig önska, att inträdesproven avskaffades, och 50 procent uttalat sitt förtroende för skolbetygen.

Av läroverkens rektorer hade majoriteten uttalat önskan, att inträdesprövningen bibehölles, men anmärkningsvärt många hade samtidigt uttalat sitt förtroende för folkskolebetyget och ansett, att det utgjorde ett värdefullt komplement till inträdesprovet.

Orsaken till att åsikterna på olika håll angående folkskolebetygets användbarhet mycket skarpt skilde sig från varandra vore väl delvis att söka i att förhållandena på olika orter vore olika i fråga om folkskolebetygens värde.

Efter att hava redogjort för verkställda undersökningar rörande värdet av inträdesprövning och folkskolebetyg som intagningsinstrument (sid. 86 ff. i betänkandet), konstaterar den sakkunnige, att de föreliggande resultaten av jämförelser mellan intagning i läroverket på grundval av provnings- eller folkskolebetyg pekade i riktning mot att de senare erbjudit fullt lika god ledning som de förra. Slutsatsen att inträdesprövningen alltså kunde undvaras låge ju då, yttrar den sakkunnige, mycket nära. Om större hänsyn kunde tagas till folkskolebetygen genom att kombinera provnings- och folkskolebetygen, kunde en intagningsprocedur, i vilken prövning inginge som ett moment, komma att fungera något bättre än intagning blott på grundval av folkskolebetyget i dettas nuvarande skick. Då emellertid denna förbättring av möjligheterna att erhålla ett gott urval bland de sökande ej vore betydande, kunde den ej tillräckligt motivera bibehållandet av en så omfattande och på många sätt irriterande och besvärlig procedur, som en inträdesprövning utgjorde och som i det hela utövade en ogynnsam inverkan på folkskolan.

Av betydande vikt för ställningstagandet till frågan vore för övrigt, fortsätter den sakkunnige, hur stor betydelse provningsmomentet kunde komma att få, om folkskolebetyget, som sannolikt vore, genom en del åtgärder kunde befrias från vissa påtagliga svagheter, som nu vidlådde det. För närmare klagörande av denna sak torde orsakerna till den förbättring av bedömningen, som prövningen för närvarande syntes kunna åstadkomma, något beröras.

Varje utökning av en prövning borde ju normalt förbättra bedömningen, och detta kunde ju också sägas om inträdesprövningen tänkt som en utökning av den prövning, som ägt rum i folkskolan. Men ju grundligare prövning vederbörande redan genomgått dess mindre värde finge varje

ytterligare prov, och någon praktisk gräns för provandet måste ju sättas. Under normala förhållanden hade för de sökande, som genomgått folkskola, funnits möjlighet att under flera år pröva och bedöma deras kunskaper och studieförmåga. Ett enstaka ytterligare prov borde då rimligtvis ej i någon praktiskt betydelsefull grad kunna förbättra bedömandet. Därtill komme, att detta prov av förut diskuterade anledningar kanske vore mera missvisande än prov i allmänhet vore. Att det kunde finnas fall av undermålig bedömning i folkskolan vore väl troligt, och att inträdesprovet i sådana fall kunde vara av värde, men ju mera en rationell provningsteknik trängde in i folkskolan, dess mindre vanliga bleve dessa fall. Som blott en utökning av provningarna i folkskolan betydde alltså provet sannolikt inte mycket, och än mindre bleve dess betydelse i framtiden, så vitt man kunde döma därom.

Men huvudargumentet för att provet gjorde gagn och borde bibehållas vore ju icke heller, att det skulle kunna rätta till folkskollärarens bedömning, utan endast att det kunde placera in lärarens betyg i en enhetlig skala, så att betyget bleve jämförbart med andra lärares bedömanden av deras lärjungar. Synpunkten vore naturligtvis betydelsefull och krävde noggrant beaktande. Metoden att genom ett inträdesprov »egalisera» lärarnas betygsskalor vore visserligen synnerligen bristfällig, men torde dock i stort sett verka i rätt riktning. Det som allvarligast nedsatte korrelationen mellan folkskolebetygen och läroverksbetygen vore sporadiska fall av extremt höga folkskolebetyg, som tydligen mera sammanhänge med lärarens individuella betygsskala än med lärjungens individuella beskaffenhet. Sådana fall vore ej så ovanliga i landsbygdsskolor och verkade i hög grad förryckande på korrelationen. Den förbättring av folkskolebetygens bedömning, som kombination med provningsbetygen åstadkomme, berodde sannolikt på denna egaliserande verkan på betygsskalorna. Men metoden måste anses vara mycket bristfällig. Det vore uppenbart, att en bättre metod för den önskvärda utjämningen av betygsskalorna borde sökas. Det finnes goda skäl att tro, att en bättre ordning på betygsområdet än som nu rådde i folkskolan skulle kunna åstadkommas, och allt efter som förbättringarna på detta område fortskrede, miste inträdesprovningen alltmera sin betydelse som utjämnande faktor. Och därmed försvunne också alltmera värdet av provningen som komplement till folkskolebetyget.

Även om de allmänna betingelserna för intagning i läroverket med ledning enbart av folkskolebetyget vore gynnsamma, vore det klart, att åtskilliga svårigheter likväl finnes, när det gällde att få till stånd en *rättvis jämförelse mellan de sökande*. Den mest framträdande svårigheten vore väl, att olika lärares betyg sattes efter så olika grunder och uttrycktes i så olika skalor, men även om svårigheten i fråga om betygsskalan skulle kunna bemästras, vore hela problemet ej därmed löst. När det gällde jämförelse mellan vissa kategorier av inträdessökande uppstode svårigheter. Det vore oklart, hur man skulle bedöma betygen från en högre klass i folkskolan i jämförelse med betygen från en lägre. Vidare gällde det att se till att de som först efter provning kunde intagas bleve rättvist bedömda i jämförelse med dem, som skulle intagas enbart på grundval av folkskolebetygen. I det betänkande, som år 1926 avgivits av skolsakkunniga, hade dessa svårigheter framhållits:

»Olägenheter kunna också komma att uppstå i sådana fall, då antalet av dem, som på grund av medförda betyg och genomgångna inträdesprov skulle äga rätt till inträde, vore större än det antal, som skolan kunde

mottaga. Vid det urval, som då måste göras, bleve det mycket svårt att i förhållande till varandra värdesätta vitsorden från folkskolan och de vitsord, som givits i inträdesprövningen. Att giva absolut företräde åt de förra skulle säkert medföra, att bättre kvalificerade inträdessökande bleve utestängda. Detta skulle med skäl kännas som en orättvisa, vilken antagligen skulle särskilt träffa från landsbygden kommande inträdessökande och alltså för dem ytterligare försämra den ofördelaktiga ställning de under alla omständigheter intaga i fråga om möjlighet till undervisning i högre skolor.»

Det inflytande, som svårigheten att rätt bedöma vitsorden i inträdesprovet i jämförelse med vitsorden från folkskolan skulle få utöva på hela problemet om intagningsmetoden, bleve väl beroende av i vilken omfattning inträdesprövning komme att erfordras.

Av under år 1930 till klass 1⁵ prövande hade cirka 18 procent kommit från privatskolor. Städerna Stockholm, Göteborg och Malmö hade bidragit med något över 50 procent av antalet. År 1935 hade det varit endast 9 procent av de prövande, som kommit från privatskolor, och de nämnda städerna hade bidragit med cirka 80 procent av antalet. Sökande till klass 1⁵ från folkskolans undantagsformer vore ytterst obetydligt: år 1930 hade det varit 0,44 procent och år 1935 0,37 procent.

Till klass 1⁴ (och första kretsen) hade år 1935 7,711 sökande prövats. Av dessa hade 2 procent kommit från privatskolor (varav ungefär hälften från de nämnda städerna) och 1,4 procent från folkskolans undantagsformer.

Den påtalade svårigheten att jämföra sökande av dessa skilda kategorier komme alltså sannolikt att göra sig mera kännbar endast på några få platser.

Dessutom borde man beakta, att denna påtalade svårighet ej vore ur världen blott genom att kravet på inträdesprövning upprätthölls. Om det av alla åtminstone i teorien gillade kravet, att stor hänsyn vid avgörandet om intagning skulle tagas till folkskolebetygen, ej skulle bliva endast ett talesätt utan en verklighet, stode man ju inför samma svårighet att värdesätta prövnings- och folkskolebetyg i förhållande till varandra. Ju närmare tyngdpunkten för bedömandet ansåges böra ligga åt folkskolebetygen, dess mindre skillnad bleve det mellan den nuvarande situationen och en ny, i vilken endast en del av de sökande underginge prövning. På ett sätt skulle svårigheten bliva mindre vid den nya situationen, då sannolikt på flertalet platser ingen prövning skulle behöva förekomma, och på åtskilliga av de andra med ett fåtal sökande av »prövningskategorien» det troligen ej sällan skulle inträffa, att tveksamhet om dessas intagning ej komme att inställa sig. Den detaljerade graderingen av de sökande skulle ju ej göras till självändamål, utan företagas endast i den utsträckning, som vore nödvändig för avgörande av frågan om vilka som skulle intagas.

Även när det gällde avvägningen mellan folkskolebetygen från olika klasser vore problemet ej speciellt för den nya ordningen utan föreläge redan vid den nuvarande. Om en lärjunge föredroge att dröja ett år längre än nödvändigt i folkskolan och ville övergå från femte klassen i stället för från fjärde, borde hans möjligheter att vinna inträde rimligtvis vara större, än om övergången skedde från den lägre klassen. Å andra sidan vore det också klart, att sökande från högre klass ingalunda utan vidare kunde göra anspråk på att placeras före sökande från en lägre klass.

Vilka *verkningsarna* på folkskolan av ett borttagande av inträdespröv-

ningarna vore, framginge av de verkningar på folkskolan, som inträdesprövningarna ansåges åstadkomma. Om provet toges bort, bortföle ju även de särskilda med provet sammanhängande ogynnsamma och gynnsamma verkningarna på folkskolan. Klart vore emellertid, att verkningarna av inträdesprövningens ersättande med en ny metod för intagningen ej helt kunde utläsas ur schemat över provets verkningar samt att mycket berodde på hur den nya intagningsproceduren bleve utformad. Av alldeles särskilt stor betydelse för folkskolan vore frågan, om kvalificerade betyg skulle erfordras som villkor för godkännande till intagning i läroverket.

En strävan från lärjungarnas sida att nå upp till höga betyg kunde säkerligen drivas upp i högre grad än som vore önskvärt, men då i majoriteten av uttalandena inträdesprövningarna ansetts hava gynnsamma verkningar på folkskolan just på den grund, att arbetsintensiteten och arbetsprestationerna ökats, skulle väl en liknande verkan av fordran på kvalificerade betyg ej bedömas på annat sätt av samma majoritet. Det vore troligt, att risken för att ivern skulle slå över och urarta till nervöst jäkt och överansträngning vore mindre med denna metod för stimulering, än med den, som inträdesprovet utgjorde.

För så vitt ej kravet på kvalificerade betyg sattes mycket högt, torde väl också ganska många av de elever, som ämnade söka inträde i läroverket, kunna med hänsyn till de betyg, de förut erhållit, känna sig mycket lugna inför faran att bli utslagna, på grund av att deras betyg ej skulle nå upp till kvalifikationsgränsen.

Men betydande platsbrist vid ett läroverk för de godkända skulle naturligtvis liksom nu vara den mest hetsande faktorn och lätt föra med sig ogynnsamma överdrifter i fråga om arbetsintensiteten. Även härvidlag vore det ej utan betydelse, hur bestämmelserna för intagningsförfarandet utformades, särskilt den betydelse, som gäves betygens höjd och till vilka andra omständigheter hänsyn skulle tagas. Att intresset för lärarens betygssättning stége, vore helt naturligt. I skarp motsats till den likgiltighet för folkskolans betyg, som många ansett sig kunna konstatera som en följd av att inträdesprövningen enligt den allmänt utbredda meningen betydde allt i fråga om intagningen, kunde man förvänta ett kanske något överdrivet intresse för folkskolans betyg. Risken för att läraren utsattes för en obehaglig påverkan från föräldrahåll kunde man ej helt bortse ifrån.

Naturligtvis bleve konsekvenserna av en intagning på grundval av folkskolebetyget i mycket beroende av vilka fordringar på skolbetygets beskaffenhet, som ställdes som villkor för intagning. Om endast godkända vitsord från folkskolan fordrades, skulle en starkt ökad tillströmning till läroverken äga rum, och om de nu genom inträdesprövningen utgallrade släppts in, skulle en allvarlig sänkning av nivån i läroverksklasserna ägt rum.

En sänkning av kunskapsnivån hos de i läroverkens första klass intagna skulle möjligen kunna befaras, om det nuvarande myckna extraläsandet i och för inträdesprövningen genom en reform av intagningsproceduren bragtes att upphöra. Det hade också från en del håll framhållits, att kursfordringarna i inträdesprövningarna ofta låge i överkanten av folkskolans kurser. Även om dessa argument för bibehållande av en inträdesprövning vore av tvivelaktig styrka, borde dock en översyn av folkskolans kurs- och timplaner komma till stånd, i och för avgörande om någon ändring i nuvarande ordning skulle kunna *giva folkskolan ökad bärkraft som grundskola*

för den högre skolan utan åsidosättande av folkskolans undervisningsmål i det hela.

Mycket av preparandarbetet syntes bestå i rättstavning och räkning. Säkerligen finnes intet skäl att vidtaga någon ändring i folkskolans timplan för att bereda ökat utrymme för rättstavningen, men en ändring i fråga om räkningen syntes befogad. Som ett minimum av ökad tid åt ämnet kunde begäras en timme mer i tredje klassen i A-skolorna och i tredje och fjärde klassen i B¹-skolorna, i vilka klasser ämnet hade en timme mindre än i de högre klasserna. På så sätt skulle i alla den egentliga folkskolans klasser erhållas 5 timmar i veckan till räkningen. En sådan reform vore för övrigt önskelig alldeles oberoende av sambandet med läroverket. Räkneundervisningen i tredje klass vore av synnerlig betydelse och i mycket av grundläggande art, så att den utökade tiden alldeles särskilt väl behöfdes för att ett gott resultat av undervisningen skulle uppnås. Den erforderliga timmen torde böra tagas från ämnesgruppen: hembygdsundervisning, arbetsövningar, geografi, naturkunnighet, historia.

Den sakkunnige har å sid. 115—136 till särskild behandling upptagit frågan om betygssättningen i folkskolan och framlagt vissa förslag till ernående av större likformighet vid kunskapernas vitsordande. I betänkandet ifrågasättes införandet i folkskolan av s. k. »standardiserade prov», d. v. s. prov av experimentellt fastställd svårighetsgrad, och särskilda anvisningar om de principer, som skola följas vid betygssättningen, eventuellt i undervisningsplanen för rikets folkskolor. Vidare förutsättes, att i instruktionerna för folkskolinspektörer och överlärare införas vissa bestämmelser om särskild tillsyn på området. Jag tillåter mig att i övrigt i berörda hänseenden hänvisa till redogörelsen i betänkandet.

Härefter har den sakkunnige framlagt de förslag till intagningsförfarande, vartill utredningen befunnits giva anledning, och har därvid inledningsvis anført:

Av den gjorda utredningen hade framgått, att åtskilliga olägenheter vore förbundna med det nuvarande intagningsförfarandet till läroverkens första klass, förknippat som det vore med särskild prövning av de inträdesökande. Då en skola utgjorde en direkt påbyggnad på en annan, syntes särskild inträdesprövning ej böra påbjudas, för så vitt den ej vore oundgängligen nödvändig eller åtminstone innebure påtagliga fördelar framför en intagning, som endast vore grundad på vitsord från den grundläggande skolan.

Utredningarna hade utvisat, att återverkningarna på folkskolan av ett särskilt inträdesprov i det hela varit mindre gynnsamma och att provet i många fall verkat oroande på barnen och hemmen, samt att det urval bland de inträdesökande, som skett med provets hjälp, varit ganska bristfälligt. Att intagning av elever i läroverket från folkskolan utan prövning skulle vara förbunden med ännu större olägenheter hade ej kunnat visas. Om intagningen skedde på basis av vitsorden från den grundläggande skolan, komme denna, försåvitt ej höga betygskvalifikationer sattes som villkor för intagningen, att arbeta under gynnsammare och lugnare arbetsförhållanden än vid nuvarande ordning. Urvalet till läroverket på basis av folk-

skolebetygen syntes ej komma att ge grund till svårare anmärkningar än det urval, som nu förekomme, och åtskilliga tecken pekade i riktning mot att urvalet, under förutsättning att vissa reformer inom folkskolans område vidtoges, skulle kunna bli avsevärt bättre än det nuvarande. Visserligen borde även inträdesprövningen kunna förbättras, särskilt genom ökat hänsynstagande till vitsorden från folkskolan, men det värde, prövningsbetyget kunde få genom att användas endast som komplement till folkskolebetyget, bleve dock allt mindre i samma mån som betygssättningen i folkskolan reformerades. Då dessutom risk för överskattning av själva prövningsmomentet alltid förefunnes och lätt kunde leda till försämring av intagningsresultatet, föreläge ej tillräckliga skäl att bibehålla prövningen som sådant »komplement» till folkskolebetyget. Då vidare själva intagningsförfarandet utan prov bleve en betydligt mindre omständlig och ganska irritationsfri procedur och de erforderliga ändringarna inom folkskolans område kunde till fullo motiveras även oberoende av deras samband med intagningen till läroverket, syntes intagningen av elever i första klassen av de allmänna läroverken och de med dem jämförliga läroanstalterna böra ske på grundval av vitsorden från den avlämnande skolans lärare, utom i vissa undantagsfall.

Avgörandet i fråga om vilka av de inträdessökande, som skulle godkännas och intagas, torde, då intagningen skulle ske på basis av vitsorden från folkskolan och frågan så nära berörde både folkskola och läroverk, enligt den sakkunniges mening böra lämpligast handhavas av en särskild för varje läroverk tillsatt *intagningsnämnd*, i vilken såväl läroverk som folkskola vore representerade.

Nämndens betydelsefullaste och mest grannliga uppgift bleve att bestämma, vilka som skulle utgallras, då ej alla godkända kunde intagas. Avgörandet härav kunde sannolikt ej avgöras enligt exakta matematiska regler utan måste bliva en omdömesfråga. Alla nämndens ledamöter borde alltså skaffa sig en ingående kännedom om de tveksamma fallen. Ju större nämnd dess svårare vore det att förverkliga denna fordran. Antalet ledamöter i nämnden torde därför böra begränsas till ett fåtal. Man skulle kanske kunna anse fem ledamöter som ett lämpligt antal. Självskrivnen ordförande borde vara läroverkets rektor. De övriga fyra ledamöterna skulle kunna tillsättas så, att läroverkskollegiet bland sina ledamöter valde två personer, och folkskolestyrelsen eller skolrådet inom det samhälle, där läroverket vore beläget, valde två, vilka borde vara verksamma i folkskolans tjänst som lärare eller inspektörer. Genom denna sammansättning av nämnden finge läroverkets lärare det största inflytandet, vilket, då intagningen av elever i läroverket måste sägas i högre grad beröra läroverket än folkskolan, finge anses vara motiverat.

Det vore lämpligt, att nämndens sammansättning ej för mycket växade år från år. Nämndens ledamöter förvärvade naturligtvis under årens lopp en ganska ingående kännedom om förhållandena inom »läroverksdistriktet» och de frågor, som behövde avgöras som omdömesfrågor, kunde sålunda bliva allt säkrare bedömda. Lämplig valperiod vore måhända tre år. Läroverkskollegiet och folkskolestyrelsen borde utse suppleanter för av dem valda ledamöter.

Då två eller flera allmänna läroverk hade gemensamt lärjungecområde,

kunde det möjligen bliva lämpligt med gemensam intagningsnämnd för läroverken. Det finge ankomma på skolöverstyrelsen att i dylikt fall till Kungl. Maj:t inkomma med förslag om sådan nämnds tillsättande och sammansättning.

Förslaget om intagningsnämnder gällde närmast de allmänna läroverken, de kommunala mellanskolorna och de kommunala flickskolorna. För de med dessa jämförliga statsunderstödda privata högre skolorna torde inträttande av intagningsnämnder böra göras beroende av särskild prövning i de enskilda fallen.

Den intima samverkan mellan läroverk och folkskola, som skulle komma till stånd genom de föreslagna intagningsnämnderna, torde i allmänhet ej göra den form av samverkan överflödig, som nu förekomme i det gemensamma sammanträdet mellan avlämnande och mottagande lärare. Med prövningens borttagande minskades väl i vissa avseenden behovet av samråd men bleve i andra avseenden starkare. Genom att de, som skulle bestämma över intagningen, ej komme i personlig kontakt med de inträdessökande, ökades behovet av kontakt med deras lärare. Vid sammanträdet borde alltså intagningsnämndens ledamöter vara närvarande och hava genom studium av ansökningshandlingarna skaffat sig någon kännedom om de inträdessökande, så att utbytet av sammanträdet kunde bliva så stort som möjligt.

Då förhållandena på olika platser emellertid vore mycket skiftande, syntes dock detta gemensamma sammanträde böra kunna inställas efter beslut av intagningsnämnden, om alla nämndens ledamöter vore eniga om beslutet.

I fråga om *kostnaderna* för intagningsnämnderna yttrar den sakkunnige:

Det förefölle utan vidare klart, att de av folkskolestyrelsen valda ledamöterna borde erhålla ersättning för arbetet i intagningsnämnden. I fråga om representanterna för läroverket skulle man kunna göra gällande, att arbetet i intagningsnämnden motsvarade det arbete, som nu utfördes vid inträdessprövningarna, men då sammanträdena inom nämnderna ej kunde begränsas till tiden omedelbart efter läsårets avslutande och då ju dessutom inträdessprövningar till första klassen ej helt kunde bortfalla, syntes det skäligt, att alla ledamöter erhöle ersättning för sitt arbete. Ersättningen torde lämpligen utgå som årsarvode.

Vid olika läroverk bleve arbetsbördan för nämnderna mycket olika, och vid bestämmandet av ersättningen syntes någon hänsyn böra tagas härtill. Om tillströmningen av sökande ej avsevärt stege, skulle vid flertalet läroverk alla eller nästan alla de sökande kunna intagas. I dessa fall bleve intagningsnämndernas arbete lätt utfört. Vid ett mindre antal läroverk måste emellertid bland ett relativt stort antal sökande en gallring göras, och nämnderna vid dessa läroverk finge en dryg arbetsböda. Enligt statistiken över inträdessökandena under år 1935 hade gränsen det året lämpligen kunnat sättas vid 100 inträdessökande. För läroverk med ett större antal sökande skulle arvodet till ledamöterna räknas efter en högre taxa än för de övriga läroverken. Av de 137 allmänna läroverken hade 100 tillhört den senare kategorien och 37 den förra. Om som högre arvode räknades med 100 kronor och som lägre 50 kronor, skulle den årliga kostnaden för dessa intagningsnämnder med 5 ledamöter uppgå till $100 \times 250 + 37 \times 500 = 43,500$ kronor. Kostnaden skulle, om så ansåges lämpligt, kunna täckas med en anmälningsavgift för inträdessökande uppgående till

4 kronor. Antalet sökande vid de statliga allmänna läroverken hade nämnda år varit omkring 11,000, varför alltså anmälningssavgifterna skulle inbringa omkring 44,000 kronor. Då antalet inträdessökande sannolikt vore stigande, komme kostnaden för de föreslagna nämnderna säkerligen att väl täckas med en anmälningssavgift av den nämnda storleken. Uppdelningen av läroverken i de båda kategorierna borde ej ske rent mekaniskt efter antalet inträdessökande utan efter förslag av skolöverstyrelsen bestämmas av Kungl. Maj:t.

För flertalet kommunala mellanskolor och flickskolor vore antalet inträdessökande för ringa för att kostnaderna för intagningsnämnderna helt skulle kunna täckas med eventuella anmälningssavgifter.

Enligt den sakkunniges förslag skulle intagningen vid de allmänna läroverken i de allra flesta fall ske på grundval av de sökandes vitsord från föregående skola. Emellertid borde inträdesprövning i vissa fall även i fortsättningen anordnas. Härutinnan yttras:

Sökande från folkskolans huvudformer. Det stora flertalet av de inträdessökande till realskolans eller därmed jämförliga läroanstalters lägsta klass komme från folkskolans A- eller B-former. Sökande av denna kategori borde kunna fritagas från prövning, men frågan bleve, hur långt ned med hänsyn till kvaliteten av de sökandes skolbetyg det vore rådligt att sätta gränsen för godkännande till intagning utan prövning.

Fordringarna hade på anförda skäl bestämts efter principen, att det vore mera försvarligt med för låga än för höga krav. Då föreliggande förslag vore förbundet med en övergångsarrangemang, som tilläte att erfarenheter inhämtades, innan den nya ordningen för intagningen bleve definitiv, bleve det mycket lätt att vidtaga de justeringar i bestämmelserna, som kunde visa sig vara lämpliga, utan att någon som helst störning därigenom behövde uppkomma.

Den sakkunnige föresloge, att inträdessökande till klass 1⁵, respektive 1⁴ i realskolan och motsvarande klasser i med realskolan jämförliga läroanstalter, som med godkända betyg i läroämnena genomgått lägst fjärde respektive sjätte klassen i någon av folkskolans A- eller B-former, skulle vara godkänd, om han i någondera av ämnesgrenarna läsning, skrivning och tillämpad räkning erhållit lägst vitsordet Ba i vårterminsbetyget i sagda klass. Om en ytterligare uppdelning av ämnena, som av den sakkunnige förordats, ej skulle komma till stånd, borde överbetyget gälla räkning i stället för »tillämpad räkning». Med så låga fordringar komme intet tryck att utövas på folkskolan, och sällan torde fordringar av denna art kunna ge upphov till spänning mellan barnens lärare och föräldrar, som följd av att lärarna genom alltför stor sparsamhet med de höga betygen hindrade barnens godkännande och intagning i läroverket. Inträdesprövning borde för övrigt stå dem till buds, om de så önskade.

Sökande, som vore godkänd i alla läroämnena och ämnesgrenar men ej erhållit erforderligt kvalificerat betyg, skulle prövas i modersmålet och räkning liksom nu. Sökande, som i folkskolan vore underkänd i något läroämne eller ämnesgren, skulle prövas i *alla* folkskolans läroämnena.

Sökande från folkskolans undantagsformer. Inträdessökande från annan folkskola än av huvudformen skulle för närvarande undergå prövning i alla folkskolans läroämnena. Önskvärt hade varit, om även dessa sökande, för vilka prövningen ofta vore särskilt betungande, hade kunnat beredas sam-

ma lättnad som barnen i A- och B-skolorna. Av avgivna yttranden hade framgått, att de inträdessökande, som nu skulle undergå prövning i alla ämnena, praktiskt taget aldrig underkändes, om de vore godkända i modersmålet och räkning. Den kontroll, som inträdesprovet under sådana förhållanden gäve i fråga om kunskapsmättet i dessa andra ämnen, torde ej vara så särskilt betydelsefull. Men det vore naturligtvis dock skillnad, om viktiga kursmoment hade behandlats vid den undervisning, som barnen förut fått del av, eller så ej alls skett.

Med beaktande av sådana omständigheter hade för sökande från folkskolan undantagsformer föreslagits, att för sökande från 7 klassen till klass 1⁴ borde inträdesprövning endast äga rum i ämnena modersmålet och räkning. Sökande från lägre klass torde som hittills böra pröva i alla läroämnena. Möjligt vore dock, att kristendomsämnet generellt borde borttagas från provningsämnenas grupp. Sökande till klass 1⁵ från 5 klassen skulle prövas endast i modersmålet och räkning, sökande från lägre klass i alla läroämnena.

Om sökanden vore underkänd i något läroämne i folkskolan, gällde naturligtvis samma bestämmelse som för sökanden från A-skola, att prövningen skulle omfatta alla folkskolans läroämnen.

Sökande från kommunal flickskola till klass 1⁴. Till den fyraåriga realskolans första klass kunde sökande anmäla sig från den sjuåriga kommunala flickskolans lägre klasser. Eleverna i denna intoges i klass 1⁷ efter samma grunder, som gällde för intagning i den femåriga realskolans första klass. De hade alltså i allmänhet kommit från folkskolans fjärde klass. Det syntes då rimligt, att tillträde till den fyraåriga realskolans första klass skulle stå öppet för dem på samma villkor som för dem, som kvarstannat i folkskolan och från sjätte klassen sökte inträde. Det betydde, att sökande, som med godkända vitsord genomgått klass 2⁷ i kommunal flickskola, skulle utan inträdesprövning vara godkänd till klass 1⁴ i realskolan.

I modersmålet vore visserligen timantalet i folkskolans femte och sjätte klasser betydligt större än i flickskolans två lägsta klasser, men härvidlag måste undervisningen i tyska anses kompensera denna underlägsenhet. Som förberedelse till studierna i realskolan vore kursen i tyska naturligtvis särskilt värdefull och gäve ett icke oviktigt bidrag till bedömande av den sökandes lämplighet för studierna i realskolan.

I matematik vore flickskolans kurs likvärdig med folkskolans. Vad de övriga ämnena beträffade förelåge vissa ojämnheter mellan kurserna men ej av allvarlig betydenhet. Starka skäl förefunnes alltså för att jämställa sökande från 2⁷ i den kommunala flickskolan med sökande från folkskolans sjätte klass. Bestämmelsen för sökande från folkskola om överbetyg i läsning, skrivning eller räkning torde emellertid böra utgå, när det gällde flickskolan. Dels vore ämnet modersmålet ej på detta sätt uppdelat i flickskolan och fordran på överbetyg i modersmålet eller matematik skulle alltså vara mera krävande än den föreslagna bestämmelsen för folkskolan, dels torde fordringarna för »godkänd» vara strängare i flickskolan än i folkskolan. Om sökande vore underkänd i något läroämne i flickskolan, borde samma bestämmelse gälla som för folkskolan, nämligen att prövning skulle ske i alla folkskolans läroämnen.

Sökande från enskilda skolor. Även sökande från privata statsunderstödda högre skolors lägre klasser torde det ofta vara möjligt att utan prövning mottaga, men här vore det svårt att ange generella bestämmel-

ser. Det syntes vara bäst, att de enskilda skolorna finge hos skolöverstyrelsen anhålla om att i fråga om intagningen till läroverken bliva likställda med folkskolorna. Det finge sedan tillkomma överstyrelsen att i varje enskilt fall fatta beslut i ärendet. Det vore naturligt, att dessa enskilda skolor för att ernå denna förmån måste i fråga om kurser och betygssättning ställa sig till efterrättelse de för folkskolan gällande bestämmelserna. Den frihet från provning, som av överstyrelsen beviljades, behövde naturligtvis ej heller gälla alla ämnena, utan vissa sökande kunde åläggas prov endast i modersmålet och räkning.

Övriga sökande skulle liksom nu undergå provning i alla folkskolans läroämnen. Det vore att förmoda, att antalet sökande av denna kategori komme att bliva obetydligt.

Om rättighet att undergå provning. Det kunde finnas sökande, som särskilt begärde att få undergå provning, trots att godkännande kunde ske utan prov. Det kunde förmodas, att sådana ansökningar bleve mycket sällsynta, men rättigheten till provning borde finnas. Sådan provning borde omfatta alla läroämnena. Ansökan om provning i visst ämne borde ej kunna beviljas.

Vissa sökande borde tillrådas att anmäla sig till provning, nämligen de, om vilka tveksamhet rådde, huruvida vitsorden i vårterminsbetyget komme att räcka till befrielse från provning. Sådan provning borde omfatta alla ämnena eller endast modersmålet och räkning, allteftersom förhållandena så påkallade.

Om sökande, som genomgått provning, varit berättigad till godkännande enligt folkskolebetyget, skulle han, oberoende av provningsresultatet, förklaras vara godkänd. I fråga om sådan sökande finge intagningsnämnden i övrigt taga den hänsyn till provningsresultatet, som den ansåge vara tillbörligt. Ett klenst provningsresultat vållade alltså ej underkännande men minskade naturligtvis, om platsbrist föreläge, utsikterna för intagning.

Beträffande formerna för den inträdesprovning, som enligt förslaget i vissa fall skulle förekomma, har den sakkunnige anfört:

I de fall, där särskild inträdesprovning måste ske, borde denna ordnas så, att vitsorden från provningen bleve så jämförbara som möjligt med folkskolebetygen. De skriftliga proven borde också vara i så god överensstämmelse med fordringarna i folkskolan som möjligt. De borde därför uppgöras i samråd med lärare från folkskolan. Intagningsnämnderna borde tillse, att proven uppgjordes på detta sätt. Enklast vore väl, att nämndens egna ledamöter från folkskolan vore behjälpliga vid provens upprättande. På platser med flera läroverk kunde anordnas för läroverken gemensamma skriftliga prov, om så önskades. Ett enkelt schema för sådan samverkan vore, att de olika läroverken i tur och ordning under årens lopp svarade för provens upprättande.

Av vikt för det likformiga bedömandet av dessa sökande med dem, som utan provning intoges, vore, att betygen i provningen sattes efter samma grunder som folkskolebetygen. En viss risk för att de provade bleve ogynnsamt behandlade i betygshänseende förefunnes, på grund av att den betygsskala, som hittills tillämpats vid betygen i inträdesprovningen, legat åtskilligt under den skala, efter vilken folkskolebetygen skulle givas. Anvisningar i folkskolans undervisningsplan angående betygssättningen borde alltså noga beaktas. I de metodiska anvisningarna borde klart angivas, att

vid bestämmandet av prövningsbetyget tillbörlig hänsyn till föregående skolbetyg i ämnet skulle tagas. Så borde det t. ex. icke gärna komma i fråga, att för elever från samma klassavdelning och lärare prövningsbetygen helt omkastade den ordningsföljd mellan lärjungarna, som den avlämnande läraren genom sina betyg angivit.

Intagningsnämndens ledamöter skulle beredas tillfälle att taga del av de utförda skriftliga proven samt att så långt ske kunde närvara vid de muntliga proven. För att nämndens ledamöter skulle få tillfälle att framföra sina synpunkter i bedömningsfrågan, vore det lämpligt, att vid betygskollegiet efter prövningen även nämndens ledamöter vore närvarande. Avgörandet över de betyg, som de prövade skulle erhålla, tillkomme dock endast de lärare, som förrättat prövningen.

Avgörandet om godkännande till intagning borde tillkomma nämnden i fråga om dessa sökande, liksom för de övriga, vilka ej undergått prövning.

Härefter har behandlats spörsmålet om villkoren för godkännande av sökande, som deltagit i inträdesprövning (sid. 151 och 152 i betänkandet) och om tidpunkten för prövningen (sid. 152 och 153), varefter den sakkunnige närmare uppehållit sig vid frågan om själva intagningsförfarandet. I sistnämnda avseende yttras bland annat:

För att intagningsnämnden skulle kunna fullgöra sin uppgift måste den till sitt förfogande hava ett rätt stort antal uppgifter om de inträdes-sökande.

Vid anmälan skulle inträdessökande förete de i läroverksstadgan § 28 omtalade intygen och betygen. Det för intagningsproceduren viktigaste vore betyget från folkskolan för vårterminen, men då anmälan i allmänhet måste göras, innan läsåret i folkskolan vore slut, finge höstterminsbetyget provisoriskt göra tjänst vid det första bedömandet av den sökande.

Det intyg av vederbörande lärare, varom talades i mom. 2 av § 28, borde ej blott innehålla uppgift om att sökanden fortfarande åtnjöte undervisning i folkskolan utan även uppgift, huruvida sökanden med säkerhet kunde beräknas bliva godkänd i alla läroämnen. Därutöver borde emellertid läraren ytterligare lämna uppgift, om sökanden kunde med säkerhet beräknas i vårterminsbetyget erhålla lägst vitsordet Ba åtminstone i någon av de tre ämnesgrenarna: läsning, skrivning, tillämpad räkning. Genom ett sådant intyg hade alltså läraren givit inträdessökande från folkskolans A- eller B-form upplysning, att han ej behövde undergå inträdesprövning. Att läraren ej utfärdade ett sådant intyg, om minsta tveksamhet i fråga om de nämnda lägsta betygen föreläge, finge anses som självfallet.

Från den avlämnande skolan skulle omedelbart efter läsårets avslutning till intagningsnämnden insändas sökandes vårterminsbetyg samt en del ytterligare uppgifter om den sökande och om den klassavdelning, som han tillhört.

För att intagningsnämnden ur vårterminsbetyget skulle kunna bedöma den sökandes ställning i klassen, borde en översikt lämnas för klassavdelningen av elevernas betygssummor i läroämnen. I översikten angäves för varje elev i klassen hans betygspoäng. Antalet poäng, som uppgäves, bleve alltså lika med antalet elever i klassen. Med hjälp av dessa poängtal

kunde intagningsnämnden överblicka lärjungens ställning i klassen. Poängöversikten gjorde ej den betygsöversikt överflödig, som redan nu gaves på terminsbetygen för de inträdessökande. En sådan översikt av betygsgraderna i klassavdelningen borde alltså fortfarande meddelas.

För sökande från högre klass än den nämnda »anknytningsklassen» borde även hans betygspoäng från denna lägre klass samt uppgift om hans rangordning i denna klass lämnas. I fråga om sökande till 1⁵ från klass 5 skulle alltså intagningsnämnden kunna bedöma, hur hans ställning varit i klass 4, varifrån han kunnat söka inträde.

Läraren borde vidare avgiva sitt omdöme om de sökandes allmänna lämplighet för studier i läroverket och därvid använda graderingarna: mycket god, medelgod, mindre god.

Dessutom borde läraren angiva sådana fysiska eller psykiska egenskaper, som han ansåge kunna vara av någon betydelse för de sökandes lämplighet, när det gällde intagning i läroverk.

Läraren borde också taga reda på och meddela, om sökandens utveckling under skolåren företett något anmärkningsvärt, t. ex. i fråga om den rangordning, han intagit i klassen under de olika skolåren.

Till intagningsnämndens förfogande skulle ock, om så påfordrades, ställas av de sökande under sista läsåret utförda skriftliga prov, alltså räkne-, rättstavnings- och uppsatsprov samt skriftliga prov av annat slag, om sådana förekommit.

Nämndens ledamöter finge vid sammanträdet med de sökandes lärare möjlighet att erhålla närmare upplysning om sådana fall, som vid granskning av anmälningshandlingarna befunnits i ett eller annat avseende i behov av klargörande.

Med ledning av alla dessa uppgifter plus prövningsbetygen för dem, som genomgått inträdesprov, hade alltså intagningsnämnden att avgöra vilka av de sökande, som skulle godkännas och vilka som skulle intagas.

Frågan om godkännandet vore ju en relativt enkel procedur, då väl endast i undantagsfall tveksamhet behöfde uppkomma.

I något fall befunes kanske en sökande, som för godkännande hade måst pröva, av förbiseende hava försummat detta. Om det gällde en i det hela välmeriterad sökande, som sannolikt blivit godkänd och intagen, kunde ju saken ordnas genom att prövningen och den eventuella intagningen skedde vid höstterminens början. Av flera skäl borde möjlighet till intagning vid höstterminens början ej vara alldeles utesluten. Ett mindre antal platser borde reserveras för denna intagning.

Då gallring måste företagas bland de godkända, måste intagningsnämnden i viss utsträckning placera de sökande i rangordning. Vid lösandet av denna uppgift hade nämnden att taga hänsyn till följande:

1. Sökandens totala betygspoäng i läroämnena, beräknad på närmare angivet sätt. Hade prövning skett i alla ämnena, beräknades betygspoängen ur prövningsbetygen. För dem, som endast prövats i modersmålet och räkning, beräknades poängen ur prövningsbetygen i dessa ämnen plus skolbetygen i de andra ämnena.
2. Rangordningen i förhållande till kamraterna i klass, som sökanden tillhört.
3. Den avlämnande lärarens omdöme om den sökandes studielämplighet i det hela samt övriga uppgifter om den sökandes beskaffenhet.
4. Hur hög klass i grundskolan den sökande genomgått.

5. Den sökandes ålder.
6. De skriftliga prov, som utförts av den sökande i skolan under sista läsåret.

Att angiva bestämda regler för hur dessa moment skulle vägas mot varandra vore ej lämpligt. Intagningsnämndens urval bland de godkända sökande borde ej övergå till ett mekaniskt förfaringssätt utan bibehålla karaktären av diskretionär prövning.

Inordnande av de sökande i rangordning borde ej göras i större utsträckning än behövt för avgörandet av intagningsfrågan. Det bleve alltså endast de tveksamma fallen, som skulle jämföras på detta sätt. Om platstillgången vore relativt god, så att endast ett fåtal av de godkända ej kunde intagas, behöfde man ju endast fastställa vilka, som skulle placeras i nedersta delen av rangskalan.

I grova drag fastställdes väl ordningsföljden mellan de sökande med hjälp av mom. 1 och 2 här ovan, medan de återstående finge utöva en modifierande verkan. Särskilt i de fall, då betygspoängen och rangordningen pekade i olika riktning, kunde ofta lärarnas allmänna uppgifter om de sökande och jämförelse mellan tillgängliga skriftliga prestationer i skolan bringa klarhet om den lämpligaste ordningsföljden.

Efter att hava berört frågan om intagningsbestämmelser för sökande till första kretsen av lyceet, i vilket hänseende torde få hänvisas till betänkandet (sid. 159 och 160), har den sakkunnige framlagt vissa förslag till övergångsordningar:

Om den ändrade ordning för intagningen till läroverket, som nu föreslagits, skulle kunna fungera fullt tillfredsställande, måste betygssättningen i de grundläggande skolorna bliva mera likformig än vad nu vore förhållandet. Åtskilligt arbete måste utföras, innan man på alla platser med full trygghet kunde undvara inträdesprövningarna. Särskilt tidskrävande vore arbetet med standardisering av prov, och innan för folkskolan lämpliga prov av detta slag i tillräckligt antal stode till förfogande, torde ej betygsfrågan kunna bliva fullt tillfredsställande ordnad. Med hänsyn härtill syntes det vara lämpligt, att övergången finge ske utan onödig forcering, och då förhållandena på olika platser vore mycket olika i fråga om lättheten av övergång till den nya ordningen, behöfde ej övergången nödvändigt ske på samma gång vid alla läroverk.

Inträdesprövningarna i nuvarande omfattning borde därför bibehållas under en viss övergångstid. Det nya intagningsförfarandet borde under denna tid endast införas vid de läroverk, vilkas rektorer så önskade.

Övergångstiden skulle kanske kunna bestämmas så, att senast intagningen år 1943 skulle ske enligt de nya grunderna.

Under övergångstiden borde den nya ordningen i fråga om folkskolebetygen hinna bliva så pass genomförd, att intagning på grundval av vitsorden från folkskolan med gott resultat borde kunna ske vid alla läroverk.

De åtgärder, som i betänkandet föreslagits rörande folkskolorna, borde alltså så snart sig göra läte förverkligas.

De erfarenheter, som under övergångstiden inhämtades vid de läroverk, som beslutat tillämpa den nya ordningen, borde naturligtvis utnyttjas och kunna eventuellt leda till viss modifikation av bestämmelserna angående intagningsförfarandet, innan den nya ordningen bleve allmänt införd vid läroverken.

2. Yttranden över sakkunnigförslaget.

Skolöverstyrelsen har i sitt utlåtande till att börja med givit en översikt över de yttranden från läroverkskollegier, statens folkskolinspektörer, Stockholms stads folkskoledirektion och folkskolestyrelserna i vissa städer, som av överstyrelsen inforrats, samt har därvid anført bland annat:

Det föreliggande betänkandets största förtjänst låge däri, att vissa, mera lokalt begränsade undersökningar jämte författarens egna omfattningrika arbeten på området sammanarbetats till en undersökning av den omfattning, att betänkandets siffermässiga resultat näppeligen torde komma att avsevärt ändras genom ytterligare undersökningar enligt samma metod. Utredningens största *brist* låge åter däri, att den standardisering av folkskolebetygen, som torde vara en viktig förutsättning för att den föreslagna intagningsmekanismen skulle fungera i överensstämmelse med förslagsställarens intentioner, hade måst ställas på framtiden som en uppgift för ett kommande kommittéarbete.

Betänkandet hade trots detta rönt ett välvilligt mottagande. Tillstyrkande yttranden hade avgivits av drygt hälften av kollegierna vid de högre allmänna läroverken, omkring tre fjärdedelar av kollegierna vid realskolorna och nästan samtliga folkskolinspektörer, vartill komme, att åtskilliga av de yttranden, som vid sammanarbetningen räknats som avstyrkande, i princip icke ställde sig avvisande men ansåge, att standardiseringen av folkskolebetygen borde genomföras, innan de nuvarande inträdesprövningarna avskaffades. Å andra sidan förbunde icke så få av de tillstyrkande yttrandena sitt accepterande av förslaget med villkoret, att betygsstandardiseringen skulle vara genomförbar och verkligen genomfördes. Funnes skäl att antaga, att standardiseringsarbetet icke skulle komma till stånd eller icke förde till målet, skulle antagligen åtskilliga av de nu med villkor tillstyrkande yttrandena på grund av sin uppläggning hava måst utnytna i en avstyrkan.

För egen del tillstyrker överstyrelsen den sakkunniges förslag under förutsättning, att nya parallellavdelningar i mån av behov upprättas, så att gallringen vid inträdet i de allmänna läroverken blir relativt obetydlig. Däremot ställer sig överstyrelsen mera tveksam till förslaget, därest på grund av en restriktiv anslagspolitik hård utrymmeskonkurrens bleve regel. Inträdesprövningarna böra då enligt överstyrelsens mening tills vidare bibehållas, och arbetet inriktas på att med olika hjälpmedel framställa en så fullkomnad urvalmekanism som möjligt. Såsom en första åtgärd borde i så fall ett kombinerat förfarande utarbetas, varigenom betygen såväl från folkskolan som från inträdesprövningarna vid intagningen komma till sin rätt. Villkoren för befrielse från inträdesprov hava enligt överstyrelsens uppfattning satts väl lågt av den sakkunnige. Åtminstone två överbetyg böra fordras inom ämnesgruppen tal- och läsövningar, skrivning och språklära och tillämplad räkning. Jämväl fordringarna för godkännande vid inträdesprövningarna, i den mån sådana skola förekomma, böra med hänsyn till den nya betygsskala, som den sakkunnige föreslagit, i någon mån hö-

jas. Överstyrelsen tillstyrker åtgärder för framställande av standardprov för folkskolan. Proven böra bliva hjälpmedel för läraren att orientera sig i fråga om betygssättningens praktiska sida. De böra däremot icke göras obligatoriska. Intagningsnämnderna tillstyrkas jämväl. Överstyrelsen anser dock, att landsbygdens intressen böra tillvaratagas bättre än som enligt förslaget är möjligt och att mandattiden bör inskränkas till ett år. Godkännandet av lärjungarna bör liksom nu ligga i de prövande lärarnas händer. Nämnderna behöva således icke träda i funktion, om utrymmet medger, att samtliga lärjungar intagas. Deras huvudsakliga uppgift blir enligt överstyrelsens förslag att verkställa intagningen i de fall, då utrymmeskonkurrens uppträder. Förslaget att reservera ett antal platser till höstterminens början avstyrkes.

De sänkta inträdesfordringarna komma enligt överstyrelsens mening sannolikt att återverka på läroverkens elevnumerär. Ökningen av antalet klassavdelningar inom första klassen uppskattas av överstyrelsen till minst 40, när reformen är till fullo genomförd. Därvid har antalet inträdessökande antagits oförändrat och hänsyn endast tagits till minskningen av antalet underkända genom provens bortfallande. Skulle även tilloppet av sökande stimuleras genom det nya intagningsförfarandet, kan reformen, påpekar överstyrelsen, komma att medföra en betydligt större ansvällning av läroverksorganisationen.

Vidare framhåller överstyrelsen i anslutning till vad av den sakkunnige i ämnet anförts, att ett avskaffande av inträdesproven kan komma att medföra svårigheter för den högre skolan, särskilt vad angår matematikundervisningen, och ifrågasätter vissa kompensande åtgärder i form av ökat antal veckotimmar i matematik i klass 1⁵ i realskolan.

Överstyrelsen har, efter att hava uppehållit sig vid frågan om möjligheterna att på tillfredsställande sätt lösa urvalsproblemet och bland annat framkastat tanken att åt det av 1936 års lärarutbildnings-sakkunniga ifrågasatta psykologisk-pedagogiska institutet anförtro utarbetandet av ett förbättrat intagningsförfarande, anfört följande principiella synpunkter:

Urvalsproblemet vid intagningen i den högre skolan tedde sig väsentligt olika, allt efter den uppgift i skolsystemet man ville tilldela realskolan.

Om man betraktade realskolan som en exklusiv begåvningssskola, vilken borde förbehållas ett mindretal medborgare, eller om man ansåge den allmänt medborgarliga bildning, vilken denna skoltyp förmedlade, som ett slags överflödsvara, vilken av ekonomiska skäl blott med sparsamhet borde tillhandahållas, måste givetvis antalet platser i realskolan mer eller mindre starkt begränsas. En sådan uppfattning av realskolans ändamål skulle därför starkt accentuera behovet av ett rationellt urval av lärjungar vid inträdet i skolan, så att realskolans bildningsförmåner komme de värdigaste till del.

Ansåge man åter, att realskolans bildningsmål icke vore högre än att det låge i samhällets intresse att göra detta bildningsmätt till en allmännare egendom, fölle det sig mest naturligt att öppna realskolans portar, om icke

på vid gavel, så dock så långt det vore möjligt, utan att realskolans arbetsmöjligheter lede men. Utgallringen borde i så fall huvudsakligen ske, genom att de för studier obekväma successivt utträdde ur skolan, i den mån det visade sig, att deras resurser vore otillräckliga för den högre skolans krav. Gallringen vid inträdet i första klassen bleve från sådana utgångspunkter en relativt oväsentlig sak. Det tedde sig snarast som ett rättvist krav, att alla de, som överhuvud hade någon utsikt till framgång, borde få pröva sina krafter.

Utvecklingen på skolväsendets område under de senaste årtiondena hade fört med sig en påtaglig omstämning av den allmänna uppfattningen i dessa frågor. Medan ännu den för 20 år sedan tillsatta skolkommissionen ansåg en kraftig gallring av lärjungematerialet påkallad vid inträdet i realskolan, yttrade år 1927 dåvarande chefen för ecklesiastikdepartementet i samband med avlåtandet till riksdagen av propositionen om det högre skolväsendets omorganisation, att han för sin del helst skulle sett, att det varit möjligt att låta realskolan utan inträdesprövning stå öppen för alla lärjungar, som genom betyg från folkskolan styrkt sig äga det kunskapsmått, på vilket realskolan skulle bygga, och att blott svårigheter av praktisk art föranledde honom att acceptera inträdesproven. Tio år senare fattade riksdagen det beslut om sjuårig folkskola, som nu successivt genomfördes. Avståndet mellan folkskolans och realskolans slutmål hade därigenom i någon mån minskats. Inhämtandet av ett kunskapsmått, motsvarande realskolans, framstode icke längre på samma sätt som förr såsom en akt av intellektuell specialisering. Det bleve en naturlig sak, att realskolans lärjungenumerär fortfarande att växa, ehuru folkskolans befunde sig i nedgång, och det tedde sig som en ganska naturlig följd av samma utveckling, att de tidigare restriktionerna i fråga om upprättande av nya parallellavdelningar vid de allmänna läroverken numera mildrats så långt, att endast ett obetydligt antal lärjungar årligen måste avvisas på grund av bristande utrymme.

När överstyrelsen nu ginge att taga ståndpunkt till det föreliggande sakkunnigförslaget i dess principiella delar, syntes det därför överstyrelsen vara av avgörande betydelse, vilken ställning i samhället statsmakterna under kommande år tilldelade realskolan. Skulle i fråga om denna skola den restriktiva politik föras, som vore det konsekventa uttrycket för den äldre uppfattningen om realskolans ställning i skolsystemet, funne överstyrelsen det både i statens och den enskildes intresse starkt påkallat, att intagningsförfarandena genom statens försorg fullkomnades, så långt det med rimligt uppbåd av arbete vore möjligt. Överstyrelsen skulle därför inför en sådan utveckling finna sig nödsakad att avstyrka det omedelbara förverkligandet av den sakkunniges förslag och i stället föreslå åtgärder för intagningsprocedurens förbättring.

Skulle åter vid de allmänna läroverken och jämförliga läroanstalter i mån av behov nya klasser komma att inrättas för att upptaga en eventuellt ökad tillströmning av lärjungar, så att den nuvarande jämvikten mellan platstillgången och platsbehovet icke avsevärt behövde rubbas, måste överstyrelsen medgiva, att en mera invecklad antagningsmekanism knappast oundgängligen vore av nöden. Den enkla, ehuru onekligen något summariska urvalsmöjlighet, som folkskolebetygen trots de varierande principerna för betygssättningen skänkte, torde under sådana förhållanden kunna anses någorlunda tillfyllest, lika väl som den nuvarande urvalspro-

ceduren. Den verkliga gallringen komme att ske successivt under realskolans arbete.

Givetvis vore icke denna väg alldeles utan betänkligheter. Varje alltför summarisk metod lockade genom sina missvisande utslag ett antal unga människor att i onödan giva sig in på ett företag, på vilket de måste stranda, och den stode därför icke heller helt i samklang med vår tids strävanden att förhjälpa individen till att finna sin rätta plats i samhället. Från sådana utgångspunkter kunde man önska, att målet för arbetet på detta område kunde sättas högre än till införandet av folkskolebetygen som intagningsnorm. Alldeles särskilt vore det att beklaga, om problemet, huru skolan bäst skulle tjäna ungdomens yrkesval, berövades något av sin aktualitet genom att för tillträdet till den högre skolan en alltför summarisk regel fastsloges, dold under ett diskretionärt provningsförfarande av en intagningsnämnd. Ett fortsatt arbete med syfte att konstruera så ändamålsenliga urvalsprinciper som möjligt hade säkerligen ur de sistberörda synpunkterna varit att föredraga.

När överstyrelsen trots sådana betänkligheter vore beredd att under ovan angiven förutsättning tillstyrka den sakkunniges förslag i dess huvudpunkter, berodde detta främst på att den föreslagna metoden framför den nuvarande syntes äga de visserligen i någon mån osäkra utvecklingsmöjligheter, som sammanhänge med det ifrågasatta införandet i folkskolan av standardiserade prov. Vidare måste överstyrelsen säga sig, att även om man, t. ex. genom att kombinera inträdesprov och standardiserade folkskolebetyg under hänsynstagande jämväl till lärjungarnas ålder, sannolikt skulle komma längre än genom den föreslagna metoden enbart för sig, icke ens detta förfaringssätt skulle medföra resultat, ägnade att *på lång sikt* giva en betryggande prognos för den inträdessökandes studiemöjligheter. Särskilt de djupgående ändringar i personligheten, som ofta inträffade vid den hormonala omstämningen av organismen i samband med puberteten, kunde stundom på ett radikalt sätt ändra individens förutsättningar för studier utan att egentligen påverka hans intelligens och inskränkte därför väsentligt värdet av finjusteringar av de urvalsförfaranden, som i barnåren kunde ifrågakomma.

Därest inom de närmaste åren ett psykologisk-pedagogiskt institut komme till stånd och därest detta utrustades med tillräckliga resurser för mera omfattande undersökningar, funne överstyrelsen det likväl önskvärt, att problemet om lärjungeurvalet till den högre skolan gjordes till föremål för ytterligare prövning och att institutets ledning i detta syfte tillerkändes möjlighet att vid de försöksskolor, till vilka dess praktiska verksamhet komme att bliva förlagd, med en viss frihet förfoga över olika intagningsförfaranden.

Beträffande frågan om inrättande av intagningsnämnder har skolöverstyrelsen anført:

Vid läroverk, där hård konkurrens om platserna i första klassen rådde, torde en nämnd av den föreslagna omfattningen icke kunna anses olämplig. Däremot kunde tvekan råda om den föreslagna mandattiden. Kontinuitet vore visserligen i och för sig önskvärd, men å andra sidan vore det näppeligen på sin plats, att en folkskollärare deltog i avgörandet, ifall hans egna lärjungar vore med i konkurrensen, vilket sannolikt ofta måste bliva fallet, därest han valdes för en treårsperiod. Även vid valet av re-

presentanter för den högre skolan torde med hänsyn till lärarnas tjänstgöring vissa från år till år varierande omständigheter böra beaktas. Då en viss grad av kontinuitet torde vara tryggad redan genom rektors medlemskap, syntes nämndens valda medlemmar böra utses allenast för en tid av ett år.

Särskilt från inspektörshåll hade föreslagits ändringar i fråga om val-sättet för folkskolerepresentanterna. Vikten av att icke blott läroverks-samhället utan även landsbygden bleve representerad betonades särskilt. Flera inspektörer hade därjämte föreslagit, att folkskolerepresentanterna skulle utses av domkapitlet på förslag av den folkskolinspektör, inom vars inspektionsområde läroverket vore beläget. Möjligen utgjorde detta förslag den mest framkomliga utvägen. Överstyrelsen ville således föreslå, att det måtte ankomma på vederbörande domkapitel att efter förslag av statens folkskolinspektör och under beaktande av angelägenheten att så vitt möj-ligt olika skoldistrikt bleve representerade utse de båda folkskolerepresen-tanterna i varje nämnd. Dock torde dessa, vad Stockholms stad beträffade, böra utses av dess folkskoledirektion, som därvid kunde, i den mån sådant ansåges önskligt, välja jämväl lärare eller inspektör, bosatt utanför huvudstaden.

Omfattningen av nämndernas arbetsuppgifter komme säkerligen att i hög grad växla. Vid många av de mindre skolorna bleve intagningen en mycket enkel, övervägande expeditionell sak. Vid de 76 samrealskolorna hade läsåret 1938—39 utrymnesbrist gjort sig gällande endast i 4 fall, nämligen å den fyraåriga linjen vid 2 skolor och å den femåriga vid lika-ledes 2. Av rektorernas rapporter framginge, att vid åtskilliga skolor samtliga inträdessökande skulle hava intagits utan prövning, om den föreslagna ordningen redan ägt tillämpning.

Troligen komme på mindre orter den föreslagna intagningsmekanismen att på sätt och vis mala tomt. Onekligen vore det en svaghet i den före-slagna organisationen, att nämndernas arbetsuppgifter i vissa fall bleve så oansenliga. Ett betydande antal av kollegieyttrandena betecknade också anordningen som obekvämlig och tungrodd. Troligen komme den mången-städes att mötas av den opposition, som alltid riktade sig mot en kompli-cerad apparat utan klart motiverad uppgift. Skulle likväl idén om intag-ningsnämnder accepteras, vilket överstyrelsen icke motsatte sig, borde i varje fall bestämmelserna därom givas sådan utformning, att nämnden icke behövde tagas i anspråk i de fall, då dess verksamhet bleve så begränsad, att den komme att uppfattas som en dyrbar och onödig överorganisation.

Det torde finnas två möjligheter att inskränka nämndernas verksamhet till att åtminstone i huvudsak omfatta situationer, då de fyllde ett behov.

Utginge man liksom den sakkunnige från att nämnden icke blott skulle besluta om lärjungarnas intagning utan även om deras godkännande och att ett antal platser skulle reserveras till höstterminens början, torde föl-jande förenklade förfaringssätt kunna tänkas:

»En första intagning verkställes av rektor i juni månad bland sökande, som på grund av sina betyg äro godkända för intagning. Denna intagning sker liksom intagningen å gymnasiet på grundval av lärjungarnas betyg. Vid detta tillfälle reserveras emellertid t. ex. en tiondedel av platserna jämte så många platser, som motsvara de lärjungar i första klassen, vilka vid vårterminens slut icke blivit flyttade till andra klassen. Vid höstterminens början besättas de reserverade platserna inklusive de platser, som bliva dis-

ponibla till följd av att en del av kvarsittarna nu erhålla flyttning. Höstintagningen, som komme att omfatta alla de tveksamma fall, där diskretionär prövning kan tänkas bliva nödvändig, sker under medverkan av intagningsnämnden, vilken vid denna tidpunkt lättare torde kunna samlas. I den mån nämnden tänkes taga befattning med själva *prövningarna*, skulle den sålunda fungera dels omedelbart före vårterminens slut och dels vid höstterminens början, men dess befattning med *intagningen* skulle helt förläggas till höstterminens början.»

Önskade man åter, att intagningen skulle vara i sin helhet avslutad redan i juni månad, så att höstprövningar skulle kunna undvikas i den mån de åtföljdes av skadlig konkurrens, torde nämndens uppgifter på annat sätt böra begränsas. Lättast låte detta sig göra, om man gjorde nämnden till en ren intagningsnämnd och lämnade åt rektor och de prövande lärarna att liksom nu bestämma, huruvida sökande skulle anses godkänd för intagning i de fall, då detta icke följde av folkskolebetygen.

Vid de mindre skolor, där ingen utrymmesbrist förefunnnes, komme själva intagningen i så fall att reducera sig till den helt formella uppgiften att förklara samtliga godkända sökande i läroverket intagna, och nämnden behövde i sådant fall icke sammanträda. Vid läroverk, där utrymmeskonkurrens uppstått, måste däremot nämnden besluta om ordningen mellan de sökande, och i dessa fall torde avgörandena också verkligen vara av den betydelse, att en nämnd av den föreslagna sammansättningen kunde anses motiverad.

För sin del ville överstyrelsen förorda den senare linjen. Denna överstyrelsens ståndpunkt bestämdes huvudsakligen av den tvekan om lämpligheten att reservera platser till höstterminens början, åt vilken överstyrelsen redan givit uttryck. Överstyrelsen hade i det föregående visserligen förutsett, att utrymmesrestriktionerna icke skulle få skärpas vid inträdesprövningarnas borttagande. Men man måste likväl säkerligen räkna med att jämväl i framtiden utrymmeskonkurrens i vissa fall skulle uppstå. Om i sådana fall ett antal platser hålles öppna till höstterminens början, skulle icke blott sökande, som i folkskolan ej uppnått kvalificerande betyg, konkurrera om dessa platser med sådana, som först under sommarens lopp bestämt sig för den högre skolan, utan sannolikt skulle även sökande, som vid sommarens början varit godkända men av utrymmesskäl icke kunnat intagas, dragas in i konkurrensen. Med hänsyn därtill torde prövning vid höstterminens början endast böra förekomma, om odisponerat utrymme funnes.

Ehuru överstyrelsens förslag innebure en principiell beskärning av nämndens uppgifter, torde ändringarna dock icke i praktiken få större konsekvenser. De uppgifter, som komme att bortfalla, vore huvudsakligen ledamöternas skyldighet att taga del av de sökandes skriftliga prov, närvara vid de muntliga proven och närvara vid det sammanträde, där betygssättningen skedde. Den tillsyn, nämnden skulle utöva över uppgörandet av de skriftliga proven, torde väl likaledes falla bort, men det vore givetvis fortfarande att rekommendera, att de prövande lärarna rådförde sig med nämndens medlemmar, särskilt folkskolerepresentanterna, om valet av skriftliga uppgifter; anvisningar därom torde i lämplig form böra meddelas.

Oberoende av huru intagningsnämndernas uppgifter och befogenheter i övrigt utformades, ville överstyrelsen i anslutning till ett stort antal kollegieyttranden föreslå, att ledamöterna icke skulle tilldelas rätt att närvara

vid de muntliga proven. Den alltid ömtåliga och för barnen ovana situationen vid dessa prov borde icke onödigtvis förvärras, genom att nämndens ledamöter erhöles tillträde som åhörare.

Slutligen ville överstyrelsen bestämt avstyrka tanken på en särskild lärjungeavgift för bestridande av kostnaderna för nämndernas verksamhet. Det syntes principiellt föga tilltalande att öka föräldrarnas kostnader för barnens skolgång, och de fördelar, som genom nämndernas verksamhet vunnas, torde icke vara så stora, att extra avgifter för ändamålet för målsmännen tedde sig naturliga. Överstyrelsen föresloge för sin del, att intagningsnämnderna vid de allmänna läroverken helt finansierades med statsmedel och att till bestridande av kostnaderna för de nämnder, som komme att inrättas vid kommunala och enskilda skolor, statsbidrag måtte utgå med t. ex. tre fjärdedelar av kostnaderna. Arvode borde givetvis icke utgå till ledamöterna i de nämnder, vilka eventuellt icke behövde träda i funktion under året. Vid läroverk, där nämnden behövde anlitas, torde det förberedande arbetet bliva avsevärt tyngre än med nuvarande antagningsförfarande. Överstyrelsen föresloge därför att nämnden erhöles särskilt sekreterararvode, t. ex. 25 kronor för varje påbörjat femtiotal sökande, eller att ordförandens arvode i motsvarande grad förstärktes.

Överstyrelsen konstaterar, att den nya ordningen troligen skulle för den högre skolan hava vissa ogynnsamma biverkningar.

Sannolikt skulle många lärare konstatera en försvagad kunskapsstandard vid arbetets början, mest kännbar i ämnet matematik, åtminstone om kompensande åtgärder underlätes. Men framför allt torde svårigheter uppstå genom en försämrad begåvningsstandard. Metoden att utvälja lärjungar med hjälp av folkskolebetyg syntes visserligen i och för sig vara jämförbar med det nuvarande förfarandet, i varje fall förutsatt att betygsstandardiseringen lyckades även under de mjuka former, den sakkunnige föresloge. Men gränsdragningen mellan godkända och underkända bleve en helt annan än nu. Även med den skärpning, överstyrelsen föreslagit, skulle antagligen flertalet av dem, som nu underkändes, finnas utan vidare berättigade till inträde enligt det nya systemet. Visserligen bereddes därigenom måhända en och annan studieduglig lärjunge tillfälle till studier, som eljest skulle förmenats honom, men det syntes icke kunna förnekas, att svaggruppen samtidigt finge mottaga en kvantitativt mycket mera framträdande förstärkning.

Det vore med hänsyn till dessa förhållanden naturligt, att i flera yttranden tanken på en skärpt gallring i realskolans första klass framfördes. Rätten till kvarsittning skulle inskränkas. Lärjungar, som vid vårterminens slut erhållit ett visst antal underbetyg, borde återföras till folk- eller fortsättningskolan. Rimligast tedde sig det förslag, som framfördes av rektor vid högre allmänna läroverket för gossar i Örebro, enligt vilket kollegiet efter förslag av klasskonferensen borde erhålla rätt att förbjuda kvarsittning i första klassen, därest elev visat sig uppenbart olämplig för studier vid allmänt läroverk. En sådan bestämmelse komme att nära ansluta sig till den vid tekniska fackskolor och tekniska gymnasier enligt Kungl. Maj:ts stadga av den 6 juni 1919 gällande ordningen.

Överstyrelsen ansåge det icke uteslutet, att behovet av dylika restriktioner i framtiden kunde bliva så starkt, att åtgärder i denna riktning bleve oavvisliga. Huru vidsträckta sedan de bemyndiganden borde bliva, som läro-

verken borde erhålla för att kunna från sig skilja lärjungar utan studiebegåvning, vore i hög grad beroende av erfarenheter, som i sinom tid komme att göras i fråga om det föreslagna systemets inflytande på tillströmningen till de allmänna läroverken. Överstyrelsen ansåge därför tiden ännu icke mogen att på denna punkt framställa något konkret förslag.

Beträffande frågan om de ifrågasatta åtgärdernas återverkningar på tillströmningen till den högre skolan har överstyrelsen yttrat:

Ökningen i lärjungeantal vid förslaget genomförande vore ytterst svår att ens tillnärmelsevis uppskatta. En nedre gräns torde erhållas, om man antog, att antalet inträdessökande icke ändrades och att ökningen av lärjungenumerären sålunda hänförde sig till de ändrade intagningsbestämmelserna, vilka med sina låga fordringar på överbetyg mindre än de nuvarande skulle reducera aspiranternas antal. Det torde vidare böra antagas, att nuvarande praxis vid upprättandet av nya avdelningar behölles orubbad, så att i allmänhet ny avdelning upprättades, om i annat fall minst 10 godkända sökande måste avvisas. Under dessa förutsättningar hade överstyrelsen på grundval av rektorernas rapporter om inträdesprövningarna uppskattat det behöfliga antalet nya avdelningar av första klassen vid de allmänna läroverken till 40 under det första år, då den nya ordningen vore till fullo genomförd. Då dessa klasser komme att successivt växa upp genom läroverkens klassföljd, måste man tydligen, även under de försiktiga förutsättningar överstyrelsen gjort, räkna med en betydande ansvällning av den nuvarande läroverksorganisationen.

Givetvis skulle dock anspråken på ökade anslag till läroverken icke omedelbart göra sig gällande i full utsträckning. I många fall torde lokal-svårigheter uppstå, som först efter ett antal år vore övervunna. I andra fall torde rektorerna icke omedelbart komma att tillämpa den nya, tills vidare fakultativa ordningen. Överstyrelsen hade till rektorerna riktat en förfrågan, huruvida de ämnade använda den föreslagna eller den nuvarande ordningen vid provningarna instundade sommar, i händelse fakultativa bestämmelser då utfärdats. Av svaren framginge, att ungefär hälften av rektorerna omedelbart skulle övergå till det nya systemet. Även rektorer, som icke torde vara övertygade om det nya systemets fördelar, syntes icke alltid vilja uppskjuta tillämpningen av de nya bestämmelserna. Tydligen ansåges det icke tilltalande, att en skolledare, sedan statsmakterna auktoriserat folkskolans betyg för intagningen vid läroverken, genom ett slags suspensivt veto skulle hindra folkskolan från att tillträda en rätt, som blivit densamma tillerkänd.

Med hänsyn till ovan anförda omständigheter ansåge sig överstyrelsen icke behöva räkna med större ökning av antalet avdelningar vid de allmänna läroverken än omkring 20 under första året av den nya regimen. Däremot trodde överstyrelsen icke, att en begränsning på längre sikt vore möjlig. Allt tydde på att den nya ordningen, sedan den blivit medgiven, komme att på relativt kort tid slå igenom och att jämväl de lokalsvårigheter, som att börja med uppstode, efter några år skulle vara hävda. Överstyrelsen kunde icke heller hålla för sannolikt, att anslagsrestriktioner, som eventuellt komme att försökas, skulle bliva av större varaktighet, såvida de icke vidmakthölles av utpräglade statsfinansiella svårigheter. De stora olägenheter, som överallt gjort sig förnimbara, när en utrymmesspärr försökts, torde sannolikt efter några år leda till att dessa restriktioner åter

mildrades, så att ånyo parallellavdelningar kunde upprättas på ungefär samma villkor som nu. Läroverksorganisationen torde i sådant fall vid i övrigt oförändrade förhållanden komma att inställa sig på ett jämviktsläge, omfattande lågt räknat ett par hundratal avdelningar mer än nu. Om en sådan utveckling vore önskvärd eller ej, därom kunde meningarna gå i sär. Överstyrelsen hade dock icke velat underlåta att framhålla denna sannolika följd av förslaget förverkligande. Indirekt torde det leda även till andra betydelsefulla konsekvenser. Särskilt torde ett behov av en differentierad realskola med rik tillgång på praktiska linjer komma att allmännare framträda.

Beträffande ordningen för förslaget genomförande föresloge överstyrelsen, att de nya bestämmelserna skulle träda i kraft, så snart standardprov för folkskolan i tillräcklig utsträckning kunde tillhandahållas. Skulle det uppdragas åt ett psykologiskt-pedagogiskt institut att framställa sådana prov, borde de nya intagningsbestämmelserna kunna tillämpas vid slutet av dess första verksamhetsår. Ur andra synpunkter än denna torde ingen längre övergångstid vara behövlig. Sedan folkskolebetygen i princip gillats som norm för intagningen, borde de nya grunderna genomföras, så snart det med hänsyn till den föreslagna betygsstandardiseringen kunde ske.

Av ett vid överstyrelsens utlåtande fogat protokollsutdrag framgår, att *t. f. undervisningsrådet Ekholm* i anledning av överstyrelsens utlåtande anmält reservation, i vilken anförts följande:

Skolöverstyrelsens förslag, i vad det rörde själva fordringarna för intagning i den fyra- och femåriga realskolans första klass, hade reservanten icke ansett sig kunna biträda. Förslaget innebure, att en lärjunge från folkskolan skulle godkännas till intagning utan prövning, om han i endast två ämnesgrenar, visserligen båda tillhörande »nyckelämnen», nått upp till medelgoda prestationer men i övriga sju (eventuellt sex) ämnen och ämnesgrenar enligt den sakkunniges eget uttryckssätt vore »markerat under medelgod». Detta medförde, som överstyrelsen visat, en avsevärd sänkning av de nuvarande intagningsfordringarna. De föreslagna bestämmelserna kunde, särskilt om, såsom överstyrelsen förutsatte, en generös politik i fråga om upprättandet av nya avdelningar tillämpades, leda till att ett alltför stort antal för teoretiska studier över huvud taget icke lämpade lärjungar lockades till läroverken. Detta låge givetvis i grund och botten icke i sådana lärjungars eget välförstådda intresse. Därtill komme, att arbetet i de högre skolorna riskerade att bli onödigt tungt och därmed också avsevärt mindre effektivt. Det kunde även befaras, att med ett så föga gallrat lärjungematerial kuggning och kvarsittning inom läroverken komme att ökas.

I princip anslöte sig visserligen reservanten till en intagningsprocedur, grundad på folkskolebetygen, men han ansåge, att fordringarna för intagning utan prövning borde ställas högre än vad överstyrelsen gjort. Det syntes icke vara någon orimlig fordran, att de, som *utan prövning* skulle intagas i realskolan, i hälften eller närmare hälften av folkskolans ämnen och ämnesgrenar skulle kunna uppvisa medelgoda prestationer (d. v. s. betyget Ba) eller genom högre betyg i något eller några ämnen (ämnesgrupper)

kompensera svagheten i andra. Enligt reservantens mening borde således endast sådana inträdessökande befrias från prövning, som i folkskolans 4, respektive 6 klass icke i något ämne eller någon ämnesgren hade lägre vitsord än B och vars samlade betygssumma uppginge till 11 (eventuellt, om »tillämpad räkning» och »mekanisk räkning» sammansloges till »räkning och geometri», 10) betygsenheter, därav minst betyget Ba i två av de tre ämnena tal- och läsövningar, skrivning och språklära, tillämpad räkning (räkning och geometri), allt vid folkskolans huvudformer. I analogi härmed borde kraven på *prövande* inträdessökande höjas.

Läroverkslärarnas riksförbund har förklarat sig principiellt gilla grundsatsen om folkskolebetygen som gallringsinstrument. Förbundet, som icke kunnat tillstyrka den sakkunniges förslag på alla punkter, håller dock för sannolikt, att för läroverkets och folkskolans arbete värdefulla resultat skulle kunna uppnås genom med klokhet och måtta avvägda försök i av den sakkunnige föreslagen riktning. Förbundet anser det lyckligast, om med definitivt beslut kunde dröja, till dess förslaget verkningar fått prövas ej blott i läroverken utan framför allt i fråga om betygssättningen inom folkskolan.

Av yttrandet inhämtas bland annat följande:

Såsom sin principiella inställning till förslaget grundtanke, folkskolebetygens införande såsom väsentligaste gallringsinstrument, ville riksförbundet förklara, att den uppfattning om en inträdessökande, som grundats på fyra eller sex års undervisning, *för varje enskild lärjunge* borde vara pålitligare än den uppfattning, som kunde erhållas genom några dagars förhör i ny omgivning. Om emellertid en övergång till enbart folkskolebetyg såsom gallringsinstrument skulle anses tillräddig, syntes det vara ett oavvisligt villkor, att en jämnare standard i folkskolans betyg uppnåts.

Beträffande verkningarna av en övergång till folkskolebetygen såsom gallringsinstrument torde man få utgå ifrån att kunskapsnivån hos de i läroverken intagna lärjungarna skulle sjunka, om man borttog den egelse för de inträdessökande och för avlämnande lärare, som proven nu utgjorde, och sökanden blott behövde uppvisa ett betyg. Endast om åtgärder för att mera allmänt få till stånd en effektiv kunskapskontroll i folkskolorna vidtoges, skulle den nämnda tendensen kunna motverkas. Huru mycket av sänkningen i kunskapsnivån hos de intagna, som skulle kunna kompenseras genom att urvalet skulle slå bättre ut i avseende å allmän studielämplighet, vore svårt att veta. Detta moment vore det avgjort viktigaste vid urvalet, men samtidigt också det svåraste att vinna kännedom om. Visserligen borde folkskollärarens på långvarig undervisning grundade bekantskap med enskild lärjunges intellekt lämna goda möjligheter att rätt bedöma dennes studielämplighet, men det kunde ej heller förnekas, att läroverksstudiernas karaktär och föremål skilde sig så betydligt från folkskolestudiernas, att man icke utan vidare kunde sätta likhetstecken mellan studielämplighet i folkskola och i läroverk.

Godtoges folkskolebetygen såsom enda gallringsinstrument, skulle det ligga mycket nära till hands att genom återföring till folkskolan av elever, som redan efter första året visat sig olämpliga för läroverksstudier, bereda plats i första klassen för andra, mera studielämpliga. Erfarenheten

hade visat, att endast mycket sällan de lärjungar, som måste sitta två år i första klassen, sedermera komme att sköta sin skolgång tillfredsställande. En sådan »skyddsparagraf» bleve, om den sakkunniges förslag genomfördes, så mycket mera behöflig, som det kunde förutsättas, att tillströmningen till läroverken genom förslaget förverkligande skulle stimuleras.

Vad beträffade betygskraven, funne förbundet *ett* Ba i någon av de fyra ämnesgrenarna inom modersmålet och matematik vara väl låg betygsfordran samt förordade, att *två* Ba i nämnda ämnesgrenar jämte godkända betyg i övriga ämnen sattes som minimikrav för intagning.

Vidkommande frågan om inrättande av intagningsnämnder torde man kunna fråga sig, om dessa icke skulle medföra en större omständlighet än de nuvarande proven. För de inträdessökande från folkskolan bortföle visserligen i regel hela prövningen och ersattes med en enkel skriftlig ansökan, men för läroverkens del måste intagningsnämnden komma att bli till ganska mycket besvär utan att motsvarande fördelar kunde påvisas för någon part. Den av den sakkunnige angivna motiveringen vore icke ägnad att övertyga om behöfligheten. Det nuvarande samarbetet mellan avlämnande och mottagande lärare tänktes ju alltjämt skola bestå. Det vore i själva verket ganska svårt att inse, varför en så stor apparat som den föreslagna intagningsnämnden skulle behöva inrättas, om folkskolebetygen ensamma skulle fälla utslaget, under det att tidigare en sammanjämkning av folkskolebetyg och provningsbetyg varit vanlig och kunnat göras utan någon nämnd. Anordningen med gemensam intagningsnämnd för flera läroverk å samma ort ville förbundet bestämt avråda ifrån med hänsyn till den vidlyftighet, som måste komma att känneteckna en sådan organisation. Samarbete mellan de olika nämnderna borde dock givetvis etableras vid behov.

Bland de intagningsnämnden tilldelade uppgifterna vore det särskilt två, som syntes förbundet olämpliga. Den ena bestode däri, att nämnden skulle äga rätt och i viss utsträckning skyldighet att infordra de sökandes skriftliga prov från folkskolan. Om folkskolans betyg skulle gälla vid inträdet, så borde deras riktighet ej underkastas kontroll från läroverkens sida. Den andra bestode däri, att nämndens ledamöter skulle beredas tillfälle att närvara vid de muntliga prövningar, som förekomme. Ett sådant förfaringssätt vore oriktigt. Läroverken skulle komma att mottaga huvudparten av de intagna på grundval av betyg, avgivna utan någon som helst kontroll utifrån. Hur egendomligt föreföle det icke då, att läroverkens lärare ej längre såsom hittills skulle anses kapabla att utan kontroll från medlemmar av nämnden betygssätta kunskaperna hos de relativt få prövande. Förbundet förmenade, att intagningen fullt lika väl kunde som hittills skötas av rektor vid läroverket i stället för av en otymplig nämnd. Dock finge erkännas, att nämnden kunde vara av värde vid gallring, då folkskolebetygen för stora grupper bleve lika.

I fråga om den ekonomiska sidan av saken torde det vara exempellöst, att en statlig undervisningsanstalt krävde avgift av inträdessökande, vilket för övrigt ej överenslände med tendensen att göra undervisningen billigare eller helt avgiftsfri. Skulle en avgift dock upptagas, så borde den emellertid fördelas något så när i proportion till arbetet, som bleve oerhört olika i läroverk, där 175 lärjungar skulle intagas och i läroverk, där blott 20 intoges. Frågan om nämndens sekreterare syntes på grund av förbiseende icke hava blivit löst. Denne komme självfallet att få bära huvud-

parten av arbetet. Det skulle därför vara i högsta grad orätt, om biträdet å rektorsexpeditionen utan vidare skulle påläggas skyldighet att fungera som sekreterare i nämnden och då fullgöra ett ojämförligt mera tidsödande arbete än det, som hittills krävts för intagningsproceduren, ej blott under terminen utan även under ferietid.

Centralstyrelsen för Sveriges allmänna folkskolläraryörening, som i stort sett biträdt den sakkunniges förslag i fråga om intagningsförfarandet i läroverken och betygssättningen i folkskolan, har i sitt yttrande särskilt uppehållit sig vid den sistnämnda frågan och hemställt, bland annat, att Kungl. Maj:t måtte i undervisningsplanen för rikets folkskolor åvägbringa nödvändiga bestämmelser angående enhetlig betygssättning. Centralstyrelsen, som funnit en höjning av de av den sakkunnige föreslagna betygfordringarna för inträde i läroverk kunna ifrågasättas, har beträffande intagningsnämnderna anfört bland annat:

Centralstyrelsen ville bestämt hävda, att de representanter, som komme att utses av folkskolestyrelsen, skulle utgöras av i aktiv tjänst varande lärare i folkskola. Det av den sakkunnige föreslagna sättet att finansiera kostnaderna för intagningsnämnden funne centralstyrelsen i princip synnerligen olämpligt, icke minst av sociala skäl, och ville därför hemställa, att denna del av förslaget icke vunno beaktande. Bestämmelsen om rätt och skyldighet för nämnden att i tveksamma fall infordra sökandens skriftliga prestationer under det senaste läsåret kunde saklöst utgå, då detta förfaringssätt vore avsett att förekomma endast i undantagsfall och då det dessutom kunde verka störande och irriterande på skolarbetet. Centralstyrelsen funne det ur psykologisk synpunkt olämpligt, att intagningsnämndens fem ledamöter skulle vara närvarande vid den i vissa fall förekommande prövningen med barn i tio—tolvårsåldern. Det borde icke vara nämndens sak att förrätta eller bedöma någon del av själva proven.

Styrelsen för Sveriges folkskolläraryörförbund delar den sakkunniges uppfattning, att den nuvarande proceduren för intagning av elever i läroverkens första klass icke ger tillfredsställande resultat. Styrelsen har uttalat den meningen, att folkskolebetygen *redan nu* väl uthärda en jämförelse med prövningsbetygen, men är ense med den sakkunnige om att åtgärder böra vidtagas för att göra folkskolans betyg ännu mera lämpade som grundval för bedömning av de inträdessökande. I yttrandet har styrelsen ingående uppehållit sig vid denna fråga. Styrelsen, som i huvudsak biträdt den sakkunniges förslag, har beträffande intagningsnämnderna och deras uppgifter anfört bland annat:

Förbundsstyrelsen anslöte sig till förslaget om särskild intagningsnämnd på fem personer, där folkskolan hade två representanter. Däremot kunde förbundsstyrelsen icke godkänna formuleringen »verksamma i folkskolans tjänst som lärare eller inspektörer». Det torde vara synnerligen betydelsefullt, att dessa representanter valdes bland de i undervisningsarbetet aktivt verksamma lärarna. Måhända lade praktiska svårigheter hinder i vägen, att de utsåges av lärarna själva, vilket annars varit att förorda. Däremot

borde de utgöras av en representant från stad eller annat läroverks-samhälle och en från landsbygden, så att lärarerfarenheten från landsbygdens skolformer kunde utnyttjas, vilket i detta sammanhang icke torde vara oviktigt. Det torde vara lämpligare, att statens inspektör, eventuellt domkapitlet eller skolöverstyrelsen efter inspektörens förord utsåge folkskolans representanter, än att läroverksortens folkskolestyrelse erhöle denna rätt. Vidare kunde man tänka sig, att statens inspektör erhöle rätt att närvara och yttra sig vid nämndens sammanträden. Förslaget, att kostnaderna för nämnden skulle täckas genom en anmälningssavgift av de inträdessökande, ville förbundsstyrelsen bestämt avstyrka. Då planer vore å bane att helt slopa systemet med terminsavgifter vid läroverken, borde ej heller anmälningssavgifter förekomma, i synnerhet som de senare representerade en relativt ringa kostnad för statsverket. Likaså ville förbundsstyrelsen bestämt avråda från den sakkunniges förslag, att intagningsnämnden skulle närvara vid de prov, som i vissa fall bleve nödvändiga, samt att nämnden skulle äga rätt att infordra de skriftliga prov, som den sökande utfört i folkskolan under sista läsåret. Det första förfaringssättet måste nämligen menligt inverka på provens resultat, och den senare anordningen måste inverka irriterande på skolarbetet och skulle för övrigt på grund av de skriftliga arbetenas synnerligen skiftande karaktär bliva av ringa betydelse.

Statskontoret har beträffande de i betänkandet förekommande ekonomiska beräkningarna anfört följande:

Då de arbetsuppgifter, vilka skulle handhas av intagningsnämnd, enligt statskontorets mening torde få anses ingå bland tjänsteäliggandena för lärarna vid den läroanstalt, till vilken inträdessökandena anmält sig, syntes anledning saknas att bereda dessa lärare särskild ersättning för uppdrag att vara ledamöter i intagningsnämnd. Däremot ville ämbetsverket icke göra erinran mot att ersättning beredes de ledamöter i nämnden, vilka representerade folkskoleväsendet. Omfattningen av den tid, under vilken nämndens ledamöter skulle tagas i anspråk för hithörande göromål, framginge icke av betänkandet. Statskontoret föreställde sig emellertid, att, därest erforderliga sammanställningar och andra mera tidskrävande förberedelser för den slutliga bedömningen av de inträdessökandes kvalifikationer vidtoges inom läroanstalten, nämndens sammanträden kunde begränsas till ett fåtal. Vidare ifrågasatte statskontoret, om det kunde vara erforderligt, att folkskolerepresentanterna vore närvarande vid de provningar, som — oavsett intagningsnämndernas inrättande — skulle kunna förekomma. Från dessa utgångspunkter ville det synas statskontoret lämpligast, att ersättning till sistnämnda ledamöter i intagningsnämnden bestämdes att utgå med visst belopp för sammanträdesdag, förslagsvis efter de grunder, som meddelats i kungörelsen den 29 augusti 1921 (nr 517) med vissa bestämmelser angående kommittéer.

Erforderliga medel för bestridande av dessa ersättningar torde böra anvisas å riksstaten under ättonde huvudtiteln. Huruvida för finansieringen av kostnaderna för intagningsnämnderna särskild anmälningssavgift borde uttagas, syntes statskontoret tveksamt, bland annat med hänsyn till att frågan om avskaffande av terminsavgifterna vid de allmänna läroverken för närvarande vore under överbäggande. Skulle emellertid anmälningssavgifter komma att uttagas, torde desamma böra tagas till uppbörd å driftbudgeten under inkomsttiteln »Terminsavgifter från läroverken m. m.».

Departementschefen.

Intagningen av elever i första klassen vid de allmänna läroverken har sedan gammalt grundats på en med de inträdessökande verkställd inträdesprövning. Redan våra första läroverksstadgor innehålla bestämmelser i detta hänseende. Denna metod för sovring bland de inträdessökande har under lång tid gång efter annan framkallat erinringar. Den kritiska inställningen till den nuvarande urvalsproceduren kan sägas hava blivit mer och mer framträdande ju fastare läroverken i organisatoriskt hänseende anknutits till folkskolan. I samband med 1927 års skolreform var tanken på att avskaffa inträdesproven föremål för uppmärksamhet, dock utan att vid detta tillfälle leda till direkta resultat. Övervägandena i frågan hava försvårats genom bristen på material för bedömande av det nuvarande intagningsförfarandets förtjänster och brister, och detta torde hava verkat återhållande på reformsträvandena. I berörda hänseende föreligger nu en utredning, som kan betraktas som den första mera djupgående undersökningen på området och som synes möjliggöra ett bestämdare ståndpunkts-tagande i ämnet än som tidigare varit möjligt.

Den nuvarande inträdesprövningen har till syfte att utröna, huruvida den inträdessökande inhämtat det kunskapsmått, som folkskolan avser att bibringa, samt om den sökande äger förutsättningar för fortsatta studier. Den nu verkställda undersökningen synes giva vid handen, att fordringarna för inträde ofta och av skilda orsaker sättas högre än vad som motsvarar folkskolans lärokurser. Den ådagalägger, att det nu tillämpade intagningsförfarandet icke kan betraktas som en fullt pålitlig metod för bedömandet av de inträdessökandes förutsättningar för fortsatta studier, och ger stöd för antagandet, att de i folkskolan givna betygen vid urvalet bland de inträdessökande kunna erbjuda en fullt ut lika god ledning som de betyg, vilka utdelas vid inträdesprövningarna. Av undersökningen framgår även, att de nuvarande inträdesprövningarna i stort sett ogynnsamt återverka på arbetsförhållandena inom folkskolan och befrämja uppkomsten av särskilda preparandkurser, avsedda att förbereda aspiranterna på inträde vid läroverken för den stundande inträdesprövningen. Utredningsmannen har kommit till det resultatet, att de vitsord, som de inträdessökande erhålla i folkskolan, i regel böra kunna läggas till grund för bedömningen, huruvida sökandena skola vinna inträde i läroverk. De nuvarande inträdesproven skulle i flertalet fall bortfalla.

I likhet med den sakkunnige och i överensstämmelse med den uppfattning, som kommit till uttryck i flertalet yttranden över sakkunnigförslaget och icke minst bland folkskolans och läroverkens lärare, finner jag starka skäl tala för detta förslag. Det torde icke råda tvivel om att den uppfattning om en inträdessökande, som grundar sig på flera års skolarbete, bör vara tillförlitligare än den uppfattning, som kan erhållas genom några timmars förhör i en för den sökande ny och ovan omgivning. Icke minst för barn från landsbygden, vilka måste inställa sig vid läroverken för att un-

dergå inträdesprövning i en för dem ofta helt främmande miljö, är den nuvarande ordningen förenad med allvarliga olägenheter av psykologisk och ekonomisk art. Ett intagningsystem, som har till konsekvens att mellan folkskola och läroverk inskjutes ett led av preparandkurser, är icke tillfredsställande och bör enligt min mening icke utan verkligt tvingande skäl bibehållas. Har folkskolan befunnits lämplig som grundskola för den högre undervisningen, böra också enligt min uppfattning de vitsord, som utdelas i folkskolan, kunna godtagas som mätare på folkskolelevernas kunskapsnivå och förutsättningar för fortsatta studier. Ett realiserande av den sakkunniges förslag kan alltså betraktas som en följdriktig fortsättning på de under de senare åren vidtagna skolorganisatoriska åtgärderna och är ägnat att stärka sambandet mellan folkskolan och läroverken till fördel för båda dessa skolformer. I motsats till skolöverstyrelsen finner jag en positiv inställning till sakkunnigförslaget icke vara beroende av vilken ståndpunkt som vid skilda tillfällen av statsmakterna intages i frågan om upprättande av parallellavdelningar vid läroverken. De av överstyrelsen i detta hänseende anförda synpunkterna, till vilka jag i det följande återkommer, synas mig tyda på en viss överskattning av prövningsförfarandets betydelse som urvalsinstrument och av möjligheterna att genom författningsbestämmelser förbättra detta förfarande.

Med hänsyn till vad sålunda anförts finner jag mig böra i princip biträda föreliggande förslag.

Även i detaljerna synes utredningsmannens förslag kunna i det väsentliga följas. Då intagningen vid läroverken skall ske på grundval av vitsorden från folkskolan och både folkskola och läroverk på grund härav hava intresse av att förfarandet även i enskildheterna fungerar tillfredsställande, har det syntts den sakkunnige lämpligt, att en särskild för varje läroverk tillsatt intagningsnämnd skall avgöra, vilka av de sökande som skola godkännas och intagas vid läroverket. Nämnden skulle bestå av fem ledamöter, av vilka tre skulle representera läroverket och två folkskolan. Detta förslag, som i stort sett med vissa modifikationer tillstyrkts i de avgivna yttrandena, torde kunna i huvudsak biträdas. Det ökade samarbete mellan folkskola och läroverk, som ernås om sådana nämnder inrättas, tillmåter jag stor betydelse med hänsyn till folkskolans karaktär av bottenskola. Ifrågavarande samarbete bör i framtiden ytterligare stärkas och utvidgas. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela föreskrifter rörande nämndernas sammansättning och arbetsuppgifter, varför jag i detta sammanhang icke finner skäl att närmare ingå på dessa spörsmål. Jag vill endast påpeka, att vissa av de detaljerinringar, som framställts i remissyttrandena, syntts mig befogade. Sålunda böra landsbygdens intressen vid ledamotsnomineringen vinna beaktande i högre grad än som skulle bliva fallet vid ett bifall till sakkunnigförslaget i oförändrat skick. Nämndens ledamöter torde icke böra närvara vid eventuellt förekommande in-

trädesprov, och vägande skäl synas mig jämväl hava anförts för en begränsning av mandattidens längd.

Jämväl utredningsmannens förslag i vad avser intagningsförfarandets detaljer i övrigt torde kunna i stort sett tillstyrkas. Vissa skäl synas mig tala för en höjning av den betygsnivå, som enligt förslaget skulle medföra rätt att utan särskild prövning erhålla elevplats vid läroverk. Av skäl, som framgå av vad omedelbart härefter yttras, anser jag mig emellertid icke böra nu fatta slutlig ståndpunkt i denna fråga eller beträffande detaljerna i övrigt i det föreliggande förslaget.

Det är uppenbart och har också av den sakkunnige betonats, att ett genomförande av förslaget ställer relativt större krav på tillförlitligheten hos de i folkskolan tillämpade betygsnormerna och meddelade vitsorden än tidigare varit fallet. Utredningsmannen har med instämmande av vederbörande remissinstanser kommit till den uppfattningen, att förhållandena i detta hänseende icke för närvarande äro helt tillfredsställande och har framlagt förslag till åtgärder i syfte att ernå en jämnare och tillförlitligare betygsstandard i folkskolan. Även oavsett den omläggning av intagningsförfarandet vid de allmänna läroverken, som här är på tal, synes det mig önskvärt, att berörda spörsmål göres till föremål för närmare omprövning, och det är min avsikt att inom den närmaste framtiden på grundval av utredningsmannens i ämnet framlagda förslag underställa Kungl. Maj:t frågan om åtgärder för reformering av betygssättningen i folkskolan. I likhet med utredningsmannen utgår jag från att det icke är tillrådligt att, inhan åtgärder i detta hänseende vidtagits och dessa åtgärder avsatt påtagbara resultat, genomföra en definitiv omläggning av intagningsförfarandet.

Däremot finner jag de förhållanden, som nyss berörts, icke utgöra hinder för att ett intagningsförfarande, tillrättalagt efter de i det föregående angivna riktlinjerna, i begränsad omfattning genomföres redan nu i avsikt att erhålla erfarenheter rörande det nya systemets lämplighet i det hela och i fråga om vissa detaljer. Nackdelarna med den nuvarande betygssättningen i folkskolan böra enligt min mening icke överdrivas — i detta avseende lägger jag vikt vid utredningsmannens på omfattande undersökningar grundade uppfattning, att de nuvarande folkskolebetygen kunna i urvalshänseende väl mäta sig med provningsbetygen — och det bör jämväl beaktas, att möjligheter erbjuda sig att vid ett partiellt genomförande av det ändrade intagningsförfarandet skapa vissa korrektiv mot eventuellt förekommande ojämnheter i betygssättningen vid de folkskolor, vilkas elever komma i fråga för intagning enligt det nya systemet. Detta kan ske exempelvis genom att låta intagningsnämnderna noggrannare än eljest skulle varit fallet förskaffa sig kännedom om de förhållanden, som påverka intagningsresultatet.

Med ledning av de erfarenheter, som vinnas vid ifrågavarande partiella

omdanning av intagningsförfarandet, bör framdeles ställning tagas till lämpligheten av att som en generell anordning för alla de läroanstalter, varom här är fråga, föreskriva ett intagningsförfarande av i det föregående antydd art. En uppfattning om åtgärdernas betydelse i urvalshänseende torde kunna ernås redan efter ett eller annat år och en uppfattning om deras återverkan på arbetsförhållandena i folkskolan om två à tre år.

I detta sammanhang må erinras, att skolöverstyrelsen i sitt yttrande uppehållit sig vid frågan om de ifrågasatta åtgärdernas inverkan på elevfrekvensen vid läroverken och från vissa utgångspunkter kommit till den uppfattningen, att antalet parallellavdelningar vid läroverken skulle behöva avsevärt ökas, om det nya intagningsförfarandet bleve regel. Såvitt jag kan bedöma är den befarade ansvällningen av läroverksorganisationen i hög grad beroende av vilka minimifordringar i betygshänseende, som uppställas som villkor för att inträdessökande skall utan särskild prövning vinna inträde i läroverk. Överstyrelsens beräkningar rörande ökningen av antalet parallellavdelningar vila också på förutsättningen, att nuvarande praxis i fråga om upprättande av nya parallellavdelningar bibehålles orubbad. Med den ståndpunkt jag i det föregående intagit saknar jag anledning att närmare ingå på den av överstyrelsen berörda frågan. Jag vill emellertid framhålla lämpligheten, icke minst ur de nu berörda synpunkterna, av att de av mig förordade partiella anordningarna komma till stånd, och vill även betona önskvärdheten av att denna verksamhet anordnas på så sätt, att en uppfattning erhålles om huru exempelvis elevtillströmningen påverkas av beskaffenheten av de betygskvalifikation, som uppställas som villkor för provningsfritt inträde vid läroverk. Vid vissa av de läroanstalter, vid vilka försök anordnas, torde böra som minimifordran för provningsfritt inträde gälla förslagsvis den av utredningsmannen angivna betygsnivån, vid andra läroanstalter den av skolöverstyrelsen ifrågasatta och vid åter andra den av en reservant inom överstyrelsen förordade. Någon modifikation i de nu gällande grunderna för uppdelning av klass i parallellavdelningar anser jag mig icke böra ifrågasätta.

Det torde vara tillfyllest, om ändrat intagningsförfarande under budgetåret 1939/40 kommer till stånd vid högst 25 allmänna läroverk. Det är önskvärt, att sådana anordningar vidtagas även vid kommunala flickskolor, kommunala mellanskolor och praktiska mellanskolor, och jag föreslår för denskull, att så under nästa budgetår sker vid fyra kommunala flickskolor, tre kommunala mellanskolor och en praktisk mellanskola. Det bör ankomma på Kungl. Maj:t att efter förslag av skolöverstyrelsen bestämma, vilka skolor som skola tagas i anspråk för berörda ändamål. Härvid bör givetvis tillses, att skolor av olika storlek och karaktär utnyttjas.

Därest de av mig nu framförda synpunkterna vinna Kungl. Maj:ts gillande, torde ärendet redan nu böra underställas riksdagen, närmast av den anledningen, att medel erfordras till täckande av kostnaderna för in-

tagningsnämndernas verksamhet. I likhet med den sakkunnige anser jag, att särskild ersättning bör utgå till nämndens samtliga ledamöter, alldenstund en del av arbetet kan behöva utföras under ferierna. Den sakkunnige anser, att ersättningen bör utgå i form av årsarvode. Med hänsyn till den skiftande arbetsbörda, som kommer att åvila olika nämnder, har jag i likhet med statskontoret övertygats om lämpligheten av att ersättningen utgår enligt de grunder, som meddelats i kungörelsen den 29 augusti 1921 (nr 517) med vissa bestämmelser angående kommittéer, alltså med visst belopp för sammanträdesdag. Det arbete, som kommer att åvila nämnderna, synes även under de första åren i regel icke bliva av vidlyftigare beskaffenhet än att det bör kunna utföras vid ett enda eller ett fåtal sammanträden, detta dock under förutsättning att det förberedande arbetet verkställs genom försorg av rektor i dennes egenskap av nämndens ordförande. För detta arbete synes rektor icke böra tillerkännas särskild ersättning. Jag förutsätter, att till nämndens ledamöter i förekommande fall utgå jämväl ersättning för mistade löneförmåner och reseersättning enligt de grunder, som angivits i berörda kungörelse. Medel till ersättning till sekreterare synas mig icke böra ställas till förfogande.

I likhet med skolöverstyrelsen och i viss mån även statskontoret anser jag mig icke kunna tillstyrka, att kostnaderna för nämndernas verksamhet bestridas medelst anmälningsavgifter. Att ålägga de elever, som söka inträde vid de läroverk och andra läroanstalter, vid vilka det av mig tillstyrkta intagningsförfarandet skall till en början anordnas, sådana avgifter, vilka däremot icke skulle uttagas vid andra läroanstalter, synes vara obilligt. Ifrågakommande kostnader böra lämpligen täckas medelst statsmedel. Under förutsättning att varje intagningsnämnd kommer att bestå av fem ledamöter och under antagande att i genomsnitt två sammanträden per år erfordras för varje nämnd, kunna arvodeskostnaderna uppskattas till sammanlagt högst omkring 4,000 kronor. Härtill böra läggas eventuellt ifrågakommande kostnader för reseersättningar och avstådda löneförmåner. Sannolikheten talar för att dessa kostnader kunna jämte arvodeskostnaderna rymmas inom ramen av ett anslag av 10,000 kronor. Lämpligen bör detta anslag anvisas såsom reservationsanslag och benämnas Intagningsnämnder vid vissa allmänna läroverk m. fl. läroanstalter.

Såsom av den sakkunniges utredning framgår, innesluter den föreliggande frågan åtskilliga detaljproblem av beskaffenhet att falla under Kungl. Maj:ts bestämmande. Därest riksdagen anvisar nyssnämnda anslag, torde Kungl. Maj:t framdeles på förslag av skolöverstyrelsen böra meddela föreskrifter i ämnet. Därvid bör jämväl beaktas, att vissa särskilda anordningar påkallas, om det nya intagningsförfarandet befinnes böra tillämpas redan vid närmast stundande elevintagning och alltså icke först vid den elevintagning, som skall äga rum nästa år.

I jämförelse med det i årets statsverksproposition framställda preliminära förslaget innebär vad jag i det föregående förordat den ändringen, att i stället för ett obetecknat anslag å 10,000 kronor till Allmänna läroverken: Intagningsnämnder för budgetåret 1939/40 skulle anvisas ett reservationsanslag av samma storlek till Intagningsnämnder vid vissa allmänna läroverk m. fl. läroanstalter.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Intagningsnämnder vid vissa allmänna läroverk m. fl. läroanstalter* för budgetåret 1939/40 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 10,000.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdde hemställan förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Lennart Häggqvist.
